

TOIMINTA- KERTOMUS 2003

SISÄLTÖ

JOHDON KATSAUS	3
TYÖHALLINNON TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA STRATEGIA	4
TOIMINTA TAVOITTEIDEN TOTEUTTAMISEKSI	8
Työvoiman saatavuuden varmistaminen	8
Työvoiman kysynnän tukeminen	12
Työssä olevien osaamisen ja jaksamisen parantaminen	13
Työhön menon kannustavuuden lisääminen ja työmarkkinoilta syrjäytymisen ehkäisy	17
Hyvien etnisten suhteiden edistäminen sekä syrjinnän ja rasismin ehkäisy	23
TYÖHALLINNON HENKILÖSTÖ JA MINISTERIÖN TOIMINTA	24
YHTEENVETO TYÖVOIMAPOLIITTISISTA TOIMENPITEISTÄ, HALLINNON TULOSTAVOITTEIDEN TOTEUTUMISESTA JA RESURSSIEN KÄYTÖSTÄ	28
Tulostavoitteiden toteutuminen ja työvoimapolitiikan vaikuttavuus	28
Määrärahojen käyttö sekä taloudellisuus ja tuottavuus	29
Talousarvion toteutumalaskelma ja valtuudet	32
Hallinnonalan kustannusvastaavuuslaskelma	34
SISÄINEN VALVONTA	35
LIITTEET	37
TILIVIRASTOTIEDOT	37
LIITE 1 Työvoimaopiston toiminta	37
LIITE 2 Talousarvion toteutumalaskelma	38
LIITE 3 Tuotto- ja kululaskelma	40
LIITE 4 Tase	41
LIITE 5 Kustannusvastaavuuslaskelma	44
TYÖHALLINNON HENKILÖSTÖ	45
TYÖHALLINNON ORGANISAATIO VUONNA 2003	46

JOHDON KATSAUS

Suomi oli vuonna 2003 ainoa EU-maa, jossa työttömyys ei kääntynyt kasvuun, vaikka talouden taantuma Suomessa jatkui edelleen. Työmarkkinoilta poistui henkilöitä kotitöihin ja opiskelemaan, minkä seurauksena työllisyysaste aleni. Myös teollisuudessa tehtyjen työtuntien määrä pieneni voimakkaasti. Kotimainen kysyntä pysyi korkeana reaali-tilojen kasvaessa voimakkaasti. Kehitys tekee hallituksen työllisyystavoitteiden saavuttamisen haastavammaksi ja edessä on yhä suuria epävarmuuksia.

Työministeriön itselleen alkaneelle hallituskaudelle asettamat tavoitteet seuraavat hallitusohjelmaa. Tavoitteena on lisätä työllisyyttä merkittävästi alentamalla rakenteellista työttömyyttä, varmistamalla osaavan työvoiman saatavuus, edesauttamalla tuottavuuden nostamista työelämäosaamisella, lisäämällä yrittäjyyttä ja itsensä työllistämistä sekä siirtymällä aktiiviseen työvoimaperustaiseen maahanmuuttoon. Työministeriön hallinnoima hallituksen poikkihallinnollinen työllisyyden politiikkaohjelma kantaa suuren vastuun työvoiman tarjonnan lisäämisen onnistumisesta.

Työvoimapaalvelut tullaan uudistamaan niin, että alkavaa työttömyyttä saadaan ehkäistä ja työttömyysjaksoja lyhennettyä. Pitkään työttömänä olleiden mahdollisuuksia parannetaan ketjutetuilla toimenpiteillä. Työvoimahallinto siirtyy käyttämään aiempaa runsaammin ostopalveluita. Onnistuminen edellyttää valtionhallinnon, kuntien, koulutuslaitosten ja sosiaalialan järjestöjen tehokasta verkottumista. Alueelliset erityispiirteet otetaan huomioon, ja työvoimahallinto toimii yhteistyökumppanina, kun alueellisia ja paikallisia kehitysstrategioita muodostetaan ja toteutetaan.

Tarja Filatov
Työministeri

Pidemmillä aikavälillä kokonaistyöllisyys nousee vain, jos nykyisiä työllisyysasteita saadaan huomattavasti nykyistä korkeammalle työvoiman ikäjakauman nuorena ja ikääntyneessä päässä. Tähän vaikuttavat toimenpiteet on käynnistettävä jo nyt. Viime kädessä työvoiman saantia voidaan turvata lisäämällä maahanmuuttoa. Suomalainen yhteiskunta on kuitenkin toistaiseksi huonosti valmistautunut integroimaan ulkomaalaisia, ja perusvalmiuksia tuleekin parantaa. Tätä varten on käynnistetty hallituksen maahanmuuttopoliittisen ohjelman laadinta.

Ilman talouden kasvun nopeutumista työssä ei onnistuta. Suomi on viime vuosina sijoittunut kärkeen vertailtaessa maailman maiden joukossa yleistä kilpailukykyä. Sen sijaan asemamme on alkanut heiketä, kun vertailaan edellytyksiä hyödyntää globaalikehitystä. Kansainvälisen liiketoimintaosaamisemme perusta on kapea, samoin kykymme hyödyntää uuden tekniikan mahdollisuuksia tietämysten hallinnassa.

Vuoden 2003 aikana tapahtui useita suuria irtisanomisia yhtiöissä, joiden taloudellinen tu-

los on ollut hyvä. Tämä on huonontanut yhteiskunnallista ilmapiiriä ja vaikeuttanut työmarkkinasuhteita. Suomen kilpailukykyyn turvaaminen edellyttää, että työmarkkinoilla kyetään maltillisesti, kilpailukykyä edistäviin suuriin ratkaisuihin. Yhteistoimintakyvyn pitää näkyä työpaikkojen tasolla. Kykyä edistää tuottavuutta on kehitettävä työmarkkinajärjestöjen

asenne- ja koulutustuella. Kaikkien työnantajien on ymmärrettävä henkilöstöresurssien arvo myös käytännössä – ei vain puheissa.

Markku Wallin
Kansliapäällikkö

TYÖHALLINNON TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA STRATEGIA

Viime vuosina verrattain hitaana jatkunut talouskehitys on alkanut entistä voimakkaammin heijastua myös työllisyystilanteeseen. Kokonaistuotanto lisääntyi Suomessa vuonna 2003 vajaat 2 prosenttia. Työllisiä oli 2 365 000 eli 7 500 edellistä vuotta vähemmän. Työllisyysaste laski vuodesta 2002 vuoteen 2003 0,4 prosenttiyksikköä eli 67,3 prosenttiin.

Työllisistä oli palkansaaajia 2 061 000. Yrittäjiä sekä heitä avustavia perheenjäseniä oli 304 000. Palkansaaajia oli noin 7 000 vähemmän kuin edellisenä vuonna, mutta yrittäjien sekä avustavien perheenjäsenten määrä pysyi ennallaan. Toimialoittain tarkastellen työllisten määrä väheni eniten teollisuudessa, jossa vähennystä oli 21 000 henkilöä. Tämä johtui investointien vähäisyydestä ja vientimarkkinoiden vaikeuksista. Investoinnit ulkomaisiin kohteisiin ja työpaikkojen siirtyminen halpojen työvoimakustannusten maihin lisääntyivät. Maa- ja metsätaloudessa työllisyys väheni 7 000:lla. Työpaikat lisääntyivät rakennusalalla 3 000:lla ja palvelualoilla 17 000 henkilöllä. Eniten työpaikat lisääntyivät kunta-sektorilla sekä liike-elämässä.

Vuonna 2003 keskimäärin 75 prosenttia palkansaaajista työskenteli pysyvissä kokoaikaisissa työsuhteissa. Pysyvissä osa-aikaisissa työsuhteissa työskenteli yli 8 prosenttia ja määräaikaisissa työsuhteissa noin 16 prosenttia palkansaaajista. Naisia oli määräaikaisissa työsuhteissa lähes kaksi kolmasosaa. Erityisesti julkisella sektorilla monet naiset työskentelivät määräaikaisissa työsuhteissa.

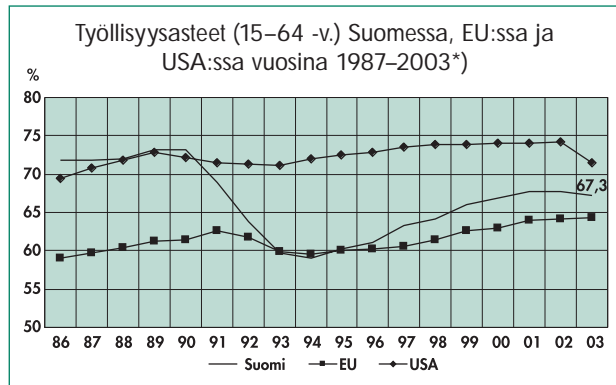
Työvoimaan kuului keskimäärin 2 600 000 henkilöä eli 10 000 henkilöä vähemmän kuin edellisenä vuonna. Työvoiman vähennyksestä valtaosa oli naisia, jotka siirtyivät työvoiman ulkopuolelle opiskelamaan ja kotitaloustyöhön. Työvoimaan kuulumattomien 15–64-vuotiaiden määrä lisääntyi 17 000 henkilöllä, joista noin kaksi kolmasosaa oli naisia.

Väestön keski-ikä nousu aiheuttaa tulevina vuosina työvoiman saatavuuteen liittyviä ongelmia. Keskeisinä syinä ongelmiin ovat suurten ikäluokkien siirtyminen työvoiman ulkopuolelle ja pitkään vähäisenä pysytellyt syntyneiden määrä. Ongelmat ovat torjuttavissa työllisyysasteen ja työvoiman osaamistason nostamisella, tuottavuuden kasvulla sekä väestöpoliittisilla ja am-

mattitaitoisen työvoiman maahanmuuttoa edistävillä toimilla.

Eniten työvoiman tarjonta väheni kertomusvuonna Lapin, Kainuun ja Pohjois-Karjalan työvoima- ja elinkeinokeskusten alueilla, joissa laskua oli noin 2–3 prosenttia. Myös Pohjanmaan ja Pirkanmaan TE-keskusten alueilla työvoima väheni runsaasti.

*) EU ja USA ennakkotiedot vuodelta 2003. Lähde: Tilastokeskus, työvoimatutkimus ja OECD.

Työttömyys väheni hieman

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan vuonna 2003 työttömiä oli keskimäärin 235 000 henkilöä. Edellisestä vuodesta työttömien määrä väheni vajaalla 3 000 henkilöllä. Työttömyysaste oli 9 prosenttia eli työttömyys aleni vain 0,1 prosenttiyksikköä.

Työministeriön työnvälitystilaston mukaan työvoimatoimistoissa oli keskimäärin 288 800 työtöntä työnhakijaa eli noin 5 000 henkilöä vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Vaikka talouskasvu jatkui hitaana, työttömyys ei kääntynyt nousuun. Syynä tähän oli työvoiman tarjonnan väheneminen ja aktiivisten työvoimapolitiittisten toimien lisääntyminen. Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden sijoitettuna oli noin 88 000 henkilöä eli 8 000 henkilöä enemmän kuin edellisellä vuonna.

Työttömyyden alueellinen kehitys oli epäyhtenäistä. Etelä-Suomessa työttömyys kääntyi jo nousuun. Sen sijaan itäisen ja pohjoisen Suomen alueilla työttömien työnhakijoiden määrät alenivat edelleen. Kehitys on merkinnyt alueellisten työttömyyserojen pienenemistä.

Työttömyyden rakenne

Työttömistä työnhakijoista suurin osa on henkilöitä, joilla on vain perusasteen koulutus. Työministeriön työnvälitystilastojen mukaan vuonna 2003 tähän ryhmään kuului keskimäärin 116 000 työtöntä työnhakijaa. Heidän osuutensa kaikista työttömistä (ilman lomautettuja) oli 42 prosenttia. Edellisellä vuotena vastaavat luvut olivat noin 122 000 ja 43 prosenttia. Työvoimatoimistoissa oli työttöminä työnhakijoina keskimäärin 153 000 miestä ja 135 000 naista.

Pitkäaikaistyöttömiä eli yhtäjaksoisesti yli vuoden työttömänä olleita oli keskimäärin 72 400 henkilöä. Määrä väheni edellisestä vuodesta yli 5 200 henkilöllä. Pitkäaikaistyöttömiä, joiden työttömyys oli kestänyt yhtäjaksoisesti yli kaksi vuotta, oli keskimäärin 33 300. Heidän määränsä väheni runsaat 3 000 edellisvuodesta. Keskeisenä syynä pitkäaikaistyöttömien määrän vähenemiseen olivat tehostuneet työvoimapolitiittiset toimet.

Työttömyyden pitkittyminen on merkinnyt monen työttömän kohdalla ongelmien kasaantumista. Pitkä työttömyyskausi heikentää usein myös ammatillisia ja koulutuksellisia valmiuksia. Ongelmien kasaannuttua työmotivaatio myös heikkenee. Näitä vaikeasti työllistyviä oli kertomusvuonna keskimäärin 170 000 eli lähes 60 prosenttia työnvälityksen työttömistä työnhakijoista.

Hidas taloudellinen kasvu on heikentänyt entisestään yli 50-vuotiaiden työttömien työllistymismahdollisuuksia. Vaikka talouden korkeasuhdanteen aikana iäkkäämpien työttömien työllistyminen oli vaikeaa, yli 50-vuotiaiden työttömien määrä aleni kuitenkin lievästi vuosina 1998–2002. Vuonna 2003 ikääntyvien työttömyystilanne vaikeutui jälleen. Yli 50-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli keskimäärin 95 900 eli 580 henkilöä enemmän kuin edellisellä vuonna.

Vuonna 2003 alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli keskimäärin 35 300 eli 500 vähemmän kuin edellisellä vuonna. Työministeriön työnvälitystilaston mukaan nuorten työttömyys on laskenut yhtäjaksoisesti vuodesta 1993 lähtien. Tilastokeskuksen otospohjaisen työvoimatutkimuksen mukaan Suomen nuorisotyöttömyys on kansainvälisesti vertaillen korkea. Kun EU-maiden alle 25-vuotiaiden keskimääräinen työttömyysaste oli

vuonna 2002 14,6 prosenttia, oli Suomen vastaava työttömyysaste 21 prosenttia. Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen korkean nuorisotyöttömyysasteen syynä on se, että alle 25-vuotiaista työttömistä yli puolet on päätoimisia opiskelijoita. Ilman kokoaikaisia koululaisia ja opiskelijoita Suomessa nuorten alle 25-vuotiaiden työttömyysaste oli vuonna 2003 11,5 prosenttia eli kansainvälisesti verrattuna varsin matala.

Työllisyyspolitiikan tavoitteet

Hallituksen tärkein talous- ja työllisyyspolitiikan tavoite on työllisyyden lisääminen vaalikauden loppuun mennessä vähintään 100 000 hengellä. Vahva työllisyyskehitys on edellytys 75 prosentin työllisyysasteen saavuttamiselle seuraavan vaalikauden loppuun mennessä. Tavoite on vaativa, ja sen saavuttaminen edellyttää vahvaa talouskasvua koko vaalikauden ajan. Kasvun pitää olla myös rakenteeltaan aiempaa työllistävämpää.

On välttämätöntä, että Suomi pystyy tehokkaasti hyödyntämään avoimilla markkinoilla avautuvia mahdollisuuksia. Samalla kun työvoiman osaamistasoa nostetaan, on määrätietoisesti parannettava edellytyksiä synnyttää työpaikkoja, jotka ovat vähemmän koulutettujen, erityisosaamista vaille jääneiden ulottuvilla. Hallitus pyrkii siihen, että alueelliset kehityserot kaventuvat ja työllisyys lisääntyy myös siellä, missä työpaikkojen syntyminen on ollut heikkoa ja työttömyys suurinta. Työllisyysasteen kohottaminen edellyttää ratkaisuja, jotka yksinkertaistavat työ- ja perhe-elämän yhteensovittamista.

Myös työvoiman tarjontaa on kyettävä lisäämään ja työvoiman valmiudet on saatava vastaamaan aikaisempaa paremmin yritystoiminnan tarpeita.

Strategiaa toteutetaan keskeisille painopiste-alueille asetetuilla työ- ja maahanmuuttopolitiittisilla hankkeilla, ministeriön ja aluehallinnon tulohajauksella sekä vahvistamalla yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa muun muassa poikkihallinnollisilla ohjelmilla ja hankkeilla.

EU:n työllisyysstrategia ja Suomen vuoden 2003 työllisyyden kansallinen toimintasuunnitelma NAP

EU:n yhteistä työllisyysstrategiaa uudistettiin keväällä 2003. Se pyrkii paneutumaan yhä vallitseviin EU:n työmarkkinoiden rakenteellisiin heikkouksiin, kuten alhaisen työllisyyden ja osallistumisasteen tasoihin, korkeaan työttömyyteen, työmarkkinoiden pullonkauloihin, sukupuolieroihin, alueellisiin eroihin ja työn tuottavuuden heikkoon kasvuun.

Uudet työllisyysuuntaviivat hyväksyttiin kesäkuussa 2003. Suuntaviivoilla pyritään vastaamaan laajentuvan unionin ja muuttuvan maailman haasteisiin. Suuntaviivoja selkiinnytettiin ja niiden määrää karsittiin. Edellisten vuosien pilarikohtaisesta rakenteesta luovuttiin. Suuntaviivoihin voidaan tehdä tarvittaessa minimaalisia muutoksia ennen vuoden 2006 väliarviointia. Painopiste on siis keskipitkällä aikavälillä.

Työllisyysuuntaviivat ja -suositukset liitettiin samalla osaksi komission keväisin antamaa ehdotuspakettia, johon kuuluvat myös ehdotukset talouspolitiikan laajoiksi suuntaviivoiksi. Uudistuksessa korostettiin työllisyysuuntaviivojen ja talouspolitiikan laajojen suuntaviivojen toimivan toisiaan täydentävästi.

Jäsenmaat vastaavat kansallisissa työllisyyspolitiikan toimintasuunnitelmissaan työllisyysuuntaviivoihin ja maakohtaisiin työllisyysuosituksiin. Suomen kansallinen toimintasuunnitelma valmistui lokakuussa. Toimintasuunnitelmassa esitetään Suomen keskeiset työmarkkinahaasteet ja toimenpiteet niihin vastaamiseksi. Toimintasuunnitelma sisältää pääministeri Matti Vanhasen hallituksen ohjelman tavoitteet ja toimet sekä työmarkkinajärjestöjen aloitteet Euroopan työllisyysstrategian toteuttamiseksi. Suomi tukee työllisyystavoitteillaan Lissabonin ja Tukholman Eurooppa-neuvostossa asetettujen EU:n yhteisten työllisyystavoitteiden toteuttamista.

Uusi työpolitiikan strategia 2003–2007–2010

Työministeriön 23.10.2003 hyväksymä uusi *Työpolitiikan strategia 2003–2007–2010* on laadittu keskushallintouudistuksen tavoitteiden mukaisesti horisontaaliseksi ohjelmaksi, johon sisältyy useiden hallinnonalojen toimenpiteitä. Strategian tavoitteiden saavuttamista ohjaa viisi strategian päälinjausta:

1. Alennetaan rakenteellista työttömyyttä ja torjutaan syrjäytymistä.
2. Varmistetaan osaavan työvoiman saatavuus.
3. Parannetaan työn tuottavuutta laadullisesti kestäväällä tavalla.
4. Luodaan edellytyksiä aktiiviselle työperusteiselle maahanmuuttopolitiikalle.
5. Lisätään yrittäjyyttä ja itsensä työllistämistä.

Kansallinen toimintasuunnitelma on valmisteltu tiiviissä yhteistyössä hallituksen, työmarkkinajärjestöjen ja muiden järjestöjen kanssa. Valmisteluun on osallistunut alueellisten työvoima- ja elinkeinokeskusten edustajia. Vuosina 2004 ja 2005 kansallisessa toimintasuunnitelmassa raportoidaan työllisyyspolitiikan täytäntöpanosta ja tuloksista.

Hallituksen poikkihallinnollinen työllisyysohjelma

Vuoden 2003 jälkipuoliskolla käynnistettiin hallitusohjelman mukainen työllisyyden politiikkaohjelma. Työllisyysohjelma on yksi hallituksen neljästä hallinnonrajat ylittävästä ohjelmasta. Ohjelmien avulla hallitus varmistaa, että eri hallinnonalojen resurssit käytetään tehokkaasti, että toteutettavat toimenpiteet ovat mahdollisimman yhdensuuntaisia ja että eri hallinnonalojen yhteistyöstä saatavissa olevat edut käytetään täysimääräisesti hyödyksi hallitusohjelman keskeisten päämäärien edistämiseksi. Työllisyysohjelman painopiste on rakenteellisen työttömyyden alentamisessa ja työvoiman tarjonnan edistämisessä. Ohjelman päätavoitteita ovat:

- rakenteellisen työttömyyden alentaminen ja syrjäytymisen ehkäisy
- osaavan työvoiman saatavuuden varmistaminen ja varautuminen ikärakenteen muutoksesta johtuvaan työvoiman niukkuuteen
- työmarkkinoilla nykyistä pidempään pysyminen
- työn tuottavuuden lisääminen sekä työn organisoimien ja mielekkyyden parantaminen.

Vuoden 2003 loppuun mennessä määriteltiin ohjelman täsmennetyt vaikuttavuustavoitteet ja toiminta hankkeistettiin. Työllisyysohjelma toteutetaan neljänä osahankkeena, jotka sisältävät useita hallituskauden aikana toteutettavia toimenpiteitä. Osahankkeet ovat 1) julkisen työvoimapolitiikan palvelurakenteen uudistaminen 2) työmarkkinatuen aktiivikäytön lisääminen 3) työvoimapolitiittisten aktiiviohjelmien ja koulutuksen kehittäminen ja 4) työurien pidentäminen. Toimeenpano on käynnistynyt ohjelman kaikilla osa-alueilla.

Kolmikanta- ja sidosryhmäyhteistyön kehittäminen

Työasiainneuvosto ja työpolitiikan neuvottelukunta muodostavat ydinprosessin käsiteltäessä ministeriön strategiaa muiden ministeriöiden sekä työmarkkinajärjestöjen ja muiden keskeisten etujärjestöjen kanssa. Työasiainneuvosto mahdollistaa jatkuvan kiinteän työpolitiikan strategian vuoropuhelun työministeriön ja mainittujen yhteistyötahojen ylimmän johdon kanssa. Kertomusvuonna työasiainneuvosto käsittelee poikkiallennollista työllisyysohjelmaa ja sen käynnistämistä.

Työpolitiikan neuvottelukunta puolestaan käsittelee työpolitiikan ja sen toimeenpanon linjauksia sekä merkittävimpiä kehittämishankkeita. Se käsittelee myös tutkimusohjelmat ja tekee valmistuneiden keskeisten tutkimusten käsittelyn pohjalta johtopäätöksiä strategian suuntaamisesta. Neuvottelukunta asetti kaksi pysyvää jaostoa: työvoima- ja koulutusjaostot. Jaostot käsittelevät yksityiskohtaisemmin työvoimapolitiikkaa ja työllisyyden hoitoa koskevia asioita sekä avustavat tarvittaessa neuvottelukuntaa ko. asioiden linjaamisessa.

Työpoliittinen tutkimus

Työpoliittinen tutkimusohjelma vuosille 2003–2007 valmistui toukokuussa 2003. Sen avulla tuotetaan hallituksen linjausten mukaisesti työelämää ja työmarkkinoita koskevaa kattavaa tutkimuksellista tietopohjaa työpolitiikan päätöksenteon sekä strategia- ja kehittämisjohtamisen tarpeisiin. Tutkimusohjelmassa esille nostettiin kehittämishaasteisiin vastaamiseksi asetettiin työministeriön eri yksiköistä koostuva tutkimuksen koordinaatioryhmä. Ohjelma laadittiin rinnakkain työpolitiikan strategian 2003–2007–2010 kanssa. Se tukee hallitusohjelmassa määriteltyjen hankkeiden, varsinkin työllisyysohjelman toteuttamista. Työpoliittiseen tutkimukseen oli vuonna 2003 käytettävissä yhteensä 1,5 miljoonaa euroa, josta puolet työvoima- ja maahanmuuttopoliittiseen sekä puolet työelämän tutkimukseen.

TOIMINTA TAVOITTEIDEN TOTEUTTAMISEKSI

Strategialinjaus 1

Työvoiman saatavuuden varmistaminen

Varmistetaan työvoiman hankinnan sujuvuus siten, etteivät työvoiman saatavuusongelmat ole työllisyyden parantamisen este minkään TE-keskusten alueella. Valmistaudutaan ikärakenteen muutosten vaikutuksiin työmarkkinoilla. Kehitetään aktiivista maahanmuuttopolitiikkaa ja hyödynnetään työvoiman vapaata liikkuvuutta EU:n alueella. Lievennetään sukupuolten mukaista työnjakoa työmarkkinoilla.

Työhallinnon tärkeimmät keinot työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaamiseksi ovat työnvälitys ja työvoimakoulutus. Työministeriön teettämän työnantaja-haastattelun mukaan 57 prosenttia toimipaikoista oli hakenut työvoimaa vuonna 2003. Näistä 62 prosenttia oli käyttänyt työvoimatoimistoa hakiessaan työvoimaa julkisten hankintakanavien kautta. Merkityksellisimpinä työvoiman hankintakanavina työnantajat pitivät lehti-ilmoituksia, suoria kontakteja työnhakijoihin ja työvoimatoimistoja. Keskimäärin 28,5 prosenttia työvoimaa hakeneista toimipaikoista ilmoitti vaikeuksista rekrytoinnissa. Kokonaan vaille hakemaansa työvoimaa jäi noin 10 prosenttia toimipaikoista. Työnantajien kokemat rekrytointiongelmat ovat lisääntyneet viimeisen kymmenen vuoden aikana.

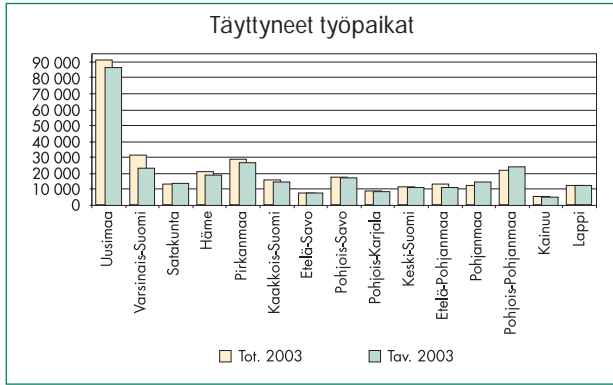
Työnvälitys työvoiman saatavuuden turvaajana

Kertomusvuoden aikana työvoimatoimistoissa oli avoimena yhteensä 338 300 työpaikkaa, joista noin neljännes oli julkisella sektorilla. Toimialoista eniten ilmoitettiin avoimia työpaikkoja kiinteistö- ja liike-elämän palvelujen, julkisen hallinnon, teollisuuden ja terveydenhuollon toimialoilla. Työpaikkojen määrä lisääntyi edellisestä vuodesta 10 700. Uusia avoimia työpaikkoja ilmoitettiin työvoimatoimistoihin keskimäärin 26 700 kuukausittain. Avoimista työpaikoista noin 38 prosenttia oli pysyviä eli kestoltaan vähintään vuoden mittaisia.

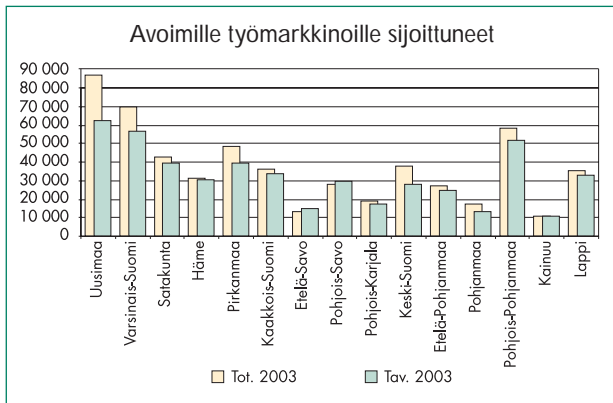
Määräaikaista työpaikkoja oli noin 26 prosenttia ja tilapäisiä (kestoltaan alle 3 kuukautta) noin 36 prosenttia. Työvoimatoimistoihin ilmoitetuista työpaikoista täyttyi 312 000, joista puolet työvoimatoimiston hakijoilla. Avoimista työpaikoista 96 prosenttia täyttyi työnantajan kanssa sovittuun työn alkamispäivään mennessä, ja keskimääräinen täyttymisaika oli 14 vuorokautta.

Työvoimatoimistoissa oli vuoden aikana työnhakijana 808 800 eri henkilöä. Laskua edellisestä vuodesta oli noin 1 600. Heistä oli työttömiä 572 500 ja työttömyyseläkkeellä noin 65 000. Työttömistä työnhakijoista hieman yli puolet oli naisia. Nuorten alle 25-vuotiaiden osuus työttömistä oli noin 21 prosenttia. Työnvälityksen avulla sijoittui avoimille työmarkkinoille 650 000 työnhakijaa.

Kertomusvuoden aikana päättyi kaikkiaan noin 890 000 työttömyysjaksoa. Näistä avoimille työmarkkinoille työhön sijoittumiseen päättyi noin 59 prosenttia. Työvoimapolitiittiseen toimenpidesijoitukseen ja työvoimakoulutuksen aloittamiseen päättyi yhteensä 161 000 työttömyysjaksoa ja työttömyyseläkkeelle siirtymiseen 10 400. Noin joka toinen työttömyysjakso päättyi ennen kuin työttömyys oli ehtinyt jatkua kuukauden.

Verkkopalveluja käytetään paljon

Merkittävä osa tiedottavasta työnvälityspalvelusta toteutuu työhallinnon internetsivujen kautta. Sivut kuuluvat selvitysten mukaan Suomen suosituimpien rekrytointisivujen joukkoon. Käyttäjät ovat tuoreimman tutkimuksen mukaan tyytyväisiä palveluun. Työnhakijat käyttävät internetsivuja erityisesti työpaikan haussa sekä työmarkkinoita ja työnhakua koskevan tiedon etsinnässä. Työnhakijat voivat myös henkilökohtaisen käyttäjätunnuksen avulla lähettää oman esittelynsä suoraan asiakaspalvelun tietojärjestelmään.

Vuonna 2003 palveluun rekisteröityi 19 300 uutta käyttäjää. Palvelun käyttö on lisääntynyt ja korvannut

virkaileijoiden työpanosta. Kertomusvuonna aloitettiin työnhakijoiden palvelun kehittäminen ns. vahvaan verkotunnistukseen perustuvaksi CV-net -palveluksi, joka otetaan käyttöön vuonna 2004. Käyttöön otettiin myös työnhakijoiden Paikkavahti-palvelu, joka mahdollistaa työpaikkatilaukset omaan sähköpostiin. Palvelussa oli noin 6 800 tilaajaa, ja sen kautta lähti vuoden loppuun mennessä yli 2 miljoonaa työpaikkailmoitusta.

Kertomusvuonna työhallinnon internetsivulla oli avoimena noin 230 000 työpaikkaa. Avoimet työpaikat -palvelu sisältää kaikki työnantajien työvoimatoimistoon ilmoittamat ja julkiseen hakuun haluamat työpaikat. Työnantaja voi sopia työvoimatoimiston kanssa verkkoasioinnista ja lähettää verkkopalvelun avulla tiedot avoimesta työpaikasta suoraan työvoimatoimiston tietojärjestelmään ja halutessaan internetsivuille. Verkon kautta ilmoitettiin lähes 48 000 uutta työpaikkaa.

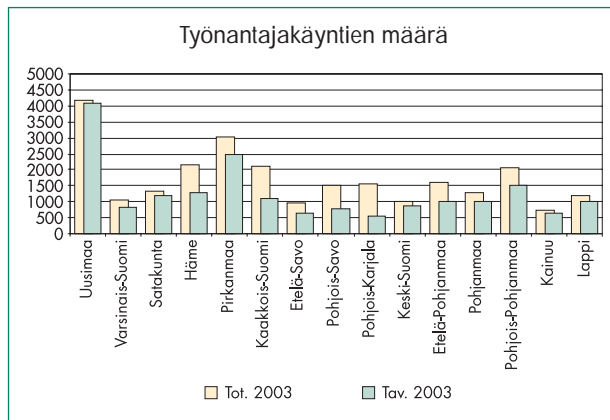
Työhallinnon valtakunnallinen Työlinja-palvelu antaa puhelimitse tietoja työnhakijoille avoimista työpaikoista ja työvoimakoulutuksesta. Vuoden alussa Työlinjalla otettiin käyttöön uudet palvelunumerot työnhakijoiden muutostietojen ilmoituksia ja työlupaneuvontaa varten. Myös työnantajat saavat puhelimitse neuvontaa verkkopalvelun käytössä ja voivat myös ilmoittaa avoimet työpaikkansa Työlinja-palvelun kautta. Kertomusvuoden lopulla Työlinjalle keskitettiin koko maan kaupallisen alan verkostomarkkinointi-, provisio- ja yrittäjämäistä työtä tarjoavien työnantajien palvelu. Työlinjalle tuli yhteensä 76 300 puhelua, joista suurin osa työpaikkatietoja kysyville työnhakijoilta. Asiakaspuheluista 81 prosenttia hoidettiin tavoiteajassa.

Työnantajapalvelut ja työnantajayhteyksien kehittäminen

Työnantajalle tarjottavista työhallinnon palveluista keskeisimpiä ovat rekrytointipalvelut, työvoiman kysynnän ja osaamisvaatimusten selvittäminen sekä koulutuksen suunnittelu ja toteutus yhdessä työnantajien kanssa. Työnantajayhteyksien kehittäminen ja työnantajakäynnit olivat yksi työhallinnon alue- ja paikallishallinnon tulostavoite, joksi sovittiin yhteensä 19 000 käyntiä. Käynneistä 30 prosenttiin piti tuottaa toimeksianto, tai niistä piti tehdä ennakoitiselvitys tai työvoima- ja

osaamistarpeen kartoitus. Tulostavoite ylitettiin, kun työvoimatoimistot tekivät lähes 26 000 työnantajakäyntiä.

Työnantajakäyntien määrä lisääntyi edellisestä vuodesta noin 1 700 käynnillä. Työvoimatoimistot saivat työnantajakäyntien seurauksena yhteensä noin 10 300 uutta toimeksiantoa, ja noin 4 500 käynnin yhteydessä tehtiin työvoima- ja osaamistarpeen kartoitus. Työnantajyhteisöjen kehittämistä ja työnantajakäyntejä tuettiin valtakunnallisella 'Tapaamisiin' -työnantajakampanjalla. Työvoimatoimistot tekivät kampanjan aikana noin 6 500 työnantajakäyntiä, joiden yhteydessä markkinoitiin mm. työhallinnon sähköisiä palveluja, rekrytointikoulutusta ja kansainvälisiä EURES (European Employment Services) -työnvälityspalveluja.

Työministeriö koordinoi Suomessa Euroopan komission rahoittamaa EURESia. Verkosto kattaa kaikki EU- ja ETA-maat. Suomen työvoimatoimistoissa on 23 Euroopan komission kouluttamaa EURES-neuvojaa, jotka opastavat työnantaja ja työnhakijoita kansainväliseen työnvälitykseen ja työvoiman liikkuvuuteen liittyvissä asioissa. Kertomusvuonna aloitettiin EU:n laajentumiseen valmistautuminen käynnistämällä yhteistyö Viron kansallisen työhallinnon kanssa.

Työnantajille tarjottavia työnvälityspalveluja täydentävät työhallinnon maksulliset erityispalvelut.

Työnhakija-asiakkaiden palvelu

Kertomusvuonna työnhakuvalmennuksen aloitti 53 800 työnhakijaa, joista lähes 47 500 oli työttömiä. Aloittaneiden määrä on vähentynyt vuoden 2002 tasosta ja

työnhakuvalmennuksen kesto hieman pidentynyt. Työnhakuvalmennuksessa työnhakija voi tutustua työnantajien rekrytointikäytäntöihin, selvittää omaa ammatillista osaamistaan ja saada käytännön tukea työpaikan hakemiseen. Osallistuneiden antaman palautteen mukaan työnhakuvalmennus on hyvätasoaista.

Työnhakusuunnitelmia tehtiin 242 000. Työnhakusuunnitelmassa todetaan työnhakijan palvelutarve ja sovitaan työllistymistä edistävästä palveluista ja toimenpiteistä. Suunnitelma perustuu haastatteluun, jossa selvitetään asiakkaan työnhakuun liittyvät toiveet ja palvelutarve, ammatillinen osaaminen ja sen mahdolliset puutteet. Työtön työnhakija, jonka kanssa on laadittu yksilöity työnhakusuunnitelma, ja jonka työttömyys on kestänyt vähintään viisi kuukautta, on velvollinen toteuttamaan suunnitelmaa työttömyysetuuden menettämisen uhalla. Yksilöityjä työnhakusuunnitelmia tehtiin vuonna 2003 yhteensä 85 000.

Vuonna 2002 käyttöön otettu palvelutarpeen arviointi auttaa työvoimatoimistoja asiakaskunnan jäsentämisessä ja toimintamallien sekä palveluprosessien kehittämisessä. Kertomusvuonna työttömistä työnhakijoista oli omatoimisesti työtä ja/tai koulutusta hakevia 36 prosenttia ja ammatillisen kehittymisen palveluja ja/tai tuettua työllistymistä tarvitsevia 36 prosenttia. Vuonna 2003 palvelutarve arvioitiin noin 65 prosentille kaikista työttömistä työnhakijoista.

Työvoiman alueellista liikkuvuutta helpottavia matkakustannusten korvauksia myönnettiin 14 800 henkilölle. Liikkuvuusavustusten määrä on vähentynyt vuodesta 2002 noin 1 000:lla. Eniten avustuksia on myönnetty Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin alueen työnhakijoille, jotka ovat hakeutuneet työhön työssäkäyntialueensa ulkopuolelle.

Työministeriö tekee säännöllisin väliajoin valtakunnallisia asiakaspalautetutkimuksia. Työvoimatoimistot käyttävät jatkuvan asiakaspalautteen hankinnassa toimistokohtaisia asiakaspalautekyselyjä.

Työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus

Työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta järjestetään parantamaan aikuisväestön ammattitaitoa, työvoi-

man kysynnän ja tarjonnan tasapainottamiseksi sekä työvoimapulan poistamiseksi. Koulutus on pääasiassa aikuisten ammatillista koulutusta, jota työvoimahallinto hankkii aikuiskoulutuskeskuksilta, ammatillisilta oppilaitoksilta, korkeakouluilta ja muilta koulutuspalvelujen tuottajilta.

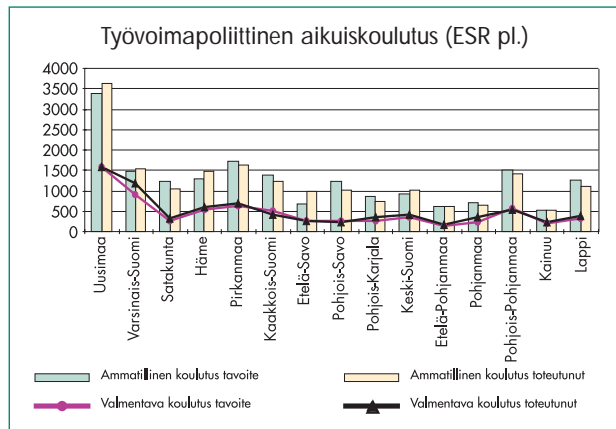
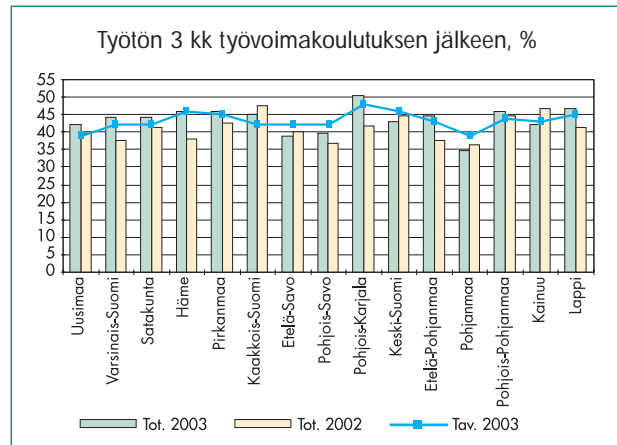
Vuoden 2003 talousarviossa työvoimapolitiiseen aikuiskoulutukseen (ilman Euroopan sosiaalirahaston rahoitusta) arvioitiin osallistuvan keskimäärin 24 840 henkilöä kuukaudessa. Toteutuma oli 26 230 henkilöä.

Kansallisesti rahoitetun työvoimakoulutuksen aloitti yhteensä noin 64 100 henkilöä. Naisten osuus koulutuksen aloittaneista säilyi suurin piirtein samana kuin edellisellä vuonna. Työttömien osuus aloittaneista väheni ja lomautettujen osuus hieman kasvoi. Työttömyysuhan alaisten osuus sen sijaan pysyi samana. Työvoiman ulkopuolella olleiden osuus kasvoi kolmatta vuotta peräkkäin. Pitkäaikaistyöttömien osuus väheni ja 50-vuotiaiden osuus aloittaneista hieman kasvoi. Vajaakuntoisten osuus sen sijaan pieneni hieman. Kaiken kaikkiaan vaikeasti työhön sijoittuvien kokonaisosuus aloittaneista oli 33,5 prosenttia. Ulkomaalaisten osuus koulutuksen aloittaneista on viime vuosina tasaisesti kasvanut ja oli jo 16,6 prosenttia.

Myös työssä oleville voidaan järjestää työvoimakoulutusta, mikäli sille on olemassa selkeät työvoimapolitiiset perusteet. Koulutusta on käytetty muun muassa turvaamaan ikääntyvän työvoiman mahdollisuudet pysyä työssä. Työvoimakoulutus voidaan kytkeä osaksi laajempia yritysten kehittämishankkeita.

Opiskelijat voivat arvioida saamaansa koulutusta internetissä työvoimakoulutuksen oppilaspalauttejärjestelmän (Opal) kautta. Ammatillisen työvoimakoulutuksen suorittaneista 66 prosenttia oli sitä mieltä, että koulutus vastasi heidän odotuksiaan hyvin tai erinomaisesti. Valmentavan työvoimakoulutuksen suorittaneista 75 prosenttia oli sitä mieltä, että koulutus oli vastannut heidän odotuksiaan hyvin tai erinomaisesti.

Valtion vuoden 2003 talousarviossa tavoitteeksi asetettiin, että kolme kuukautta ammatillisen työvoimakoulutuksen jälkeen korkeintaan 40 prosenttia suorittaneista olisi työttömänä. TE-keskusten työvoimaosastojen kanssa sovittu tavoite oli 43 prosenttia. Koulutuksen jälkeen työttömänä oli 44 prosenttia. Työssä yleisillä työmarkkinoilla oli 12 prosenttia, tukityöhön sijoitettuna 9 prosenttia, työvoimakoulutuksessa 10 prosenttia ja työharjoittelussa prosentti koulutuksen suorittaneista. 22 prosenttia ei ollut enää rekisterissä.

Euroopan sosiaalirahaston hankkeissa keskeisessä asemassa ovat työvoimakapeikkoalojen kehittäminen ja työvoiman saatavuuden turvaaminen. ESR-rahoitteisia koulutus- ja kehittämishankkeita on toteutettu työvoimakapeikkoaloilla alueellisten tarpeiden mukaisesti. Hankkeissa painotetaan työyhteisöjen kehittämistä, uuden työvoiman rekrytointia sekä työelämän tarpeista lähtevää osaamisen kehittämistä. Niiden lähtökohtana on joko olemassa oleva tai ennakoitu

työvoiman tarve. E-työn tuotekehityshanke aloitti toimintansa työministeriössä vuonna 2003.

Sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen on yksi ESR-toiminnan läpileikkaavista periaatteista. Tavoitteena on kehittää ja levittää toimintamuotoja, joilla vähennetään sukupuolten mukaista eriytymistä koulutuksessa ja työelämässä. Naisten urakehitystä sekä kiinnostusta tietoteknisille ja miesvaltaisille teollisuuden aloille edistetään. Vastaavasti edistetään miesten hakeutumista naisvaltaisille teollisuuden aloille sekä hoiva-, opetus- ja muille vastaaville palvelualoille. Työn ja perhe-elämän yhteensovittamista tuetaan sukupuolten tasa-arvoa edistävällä tavalla. Strategialinjauksen mukaisissa työhallinnon ESR-toimenpiteissä aloitti 24 160 henkilöä vuonna 2003 ja rahaa hankkeisiin käytettiin yhteensä 86 miljoonaa euroa.

AmmatINVALINTA- ja urasuunnittelupalvelut

AmmatINVALINTA- ja urasuunnittelupalvelut auttavat ratkaisemaan ammatINVALINTAAN, ammatilliseen kehitykseen ja työn saamiseen liittyviä kysymyksiä. Vuonna 2003 asiakkaita oli yhteensä 35 500. Laskua edellisestä vuodesta oli noin 2 500. Vajaat 5 000 käytti kertaluonteista päivystyspalvelua ja 30 500 asiakasta osallistui henkilökohtaiseen palveluun. Joka toinen asiakas laati ohjauksen tuella itselleen koulutussuunnitelman. Internetin AVO-ohjelmalla oli runsaat 45 500 käyttäjää.

Henkilökohtainen ohjaus painottuu edelleen 25 vuotta täyttäneisiin aikuisiin. Viime vuosien kehitystrendeistä poiketen alle 25-vuotiaiden osuus on erityisesti ammattitaidottomien nuorten osalta kasvanut hieman. Asiakkaiden palveluprosessit ovat pidentyneet selvästi ja ne edellyttävät entistä enemmän myös verkostoyhteistyötä, mikä viittaa asiakkaiden tilanteiden vaikeutumiseen.

Koulutus- ja ammatitietopalvelu

Koulutus- ja ammatitietopalveluun on koottu tietoja aloista ja ammateista, tarjolla olevista koulutusvaihtoehdoista sekä opintojen rahoituksesta. Tavoitteena on, että asiakkaalla on koulutusneuvonnan jälkeen riittävät tiedot tehdä koulutukseen hakeutumista tai ammatillista kehittymistä koskevia päätöksiä. Koulutus- ja ammatitietoja voi saada henkilökohtaisen koulutusneuvonnan lisäksi koulutusinforyhmissä ja/tai itsepalveluna.

Neuvontakertojen määrä väheni edellisestä vuodesta noin 27 800, mutta tietojen kysyntää voi silti pitää edelleen suurena. Vuonna 2003 tilastoitiin noin 383 500 neuvontakertaa. Ryhmätilaisuuksiin osallistui 46 930 henkilöä. Vuonna 2003 valmistui aikuisille tarkoitettu sähköinen aikuiskoulutusinfo.

AMMATILLINEN KUNTOUTUS

Työhallinto järjestää vajaakuntoisille henkilöille ammatillista kuntoutusta, jonka tarkoituksena on edistää ammatillista suunnittelua, kehittymistä, työllistymistä ja työssä pysymistä. Työttömiä vajaakuntoisia työnhakijoita oli kertomusvuonna yhteensä 66 860 eli vajaan prosentin edellistä vuotta vähemmän. Vajaakuntoisten työttömyysjaksoja päättyi vuoden aikana yhteensä 81 880, joista 55 860 jaksoa päättyi pääasiassa työhönsijoittumiseen ja koulutuksen aloittamiseen. Suurin osa ammatillisen kuntoutuksen aktiivitoimista oli työhönsijoittumisia yleisille työmarkkinoille. Näitä oli yhteensä 41 280.

Ammatillisen kuntoutuksen lainsäädäntöuudistuksesta toteutettiin kattava tiedotus- ja koulutusohjelma yhteistyössä Työeläkevakuuttajat TELA ry:n Työ kuntoon -projektin kanssa. Työhallinto osallistui edelleen syrjäytymisvaarassa olevia nuoria ja yli 45-vuotiaita työttömiä koskeviin aktiivisen sosiaalipolitiikan kuntoutuskokeiluihin.

Työministeriön eduskunnan aloitteesta vuonna 2001 käynnistämä pitkäaikaistyöttömien eläke-edellytyksiä selvittävä ELMA-hanke jatkui kertomusvuonna. Hankkeen seuranta-aikana vuosina 2001–2003 työvoimatoimistot selvittivät yhteensä 10 020 pitkäaikaistyöttömän eläke-edellytykset. Myönteisen eläkeratkaisun sai seuranta-aikana 2 890 henkilöä.

Strategialinjaus 2

Työvoiman kysynnän tukeminen

Vahvistetaan TE-keskusten yhteisillä toimilla työllisyysvaikutuksia kasvualoilla. Kannustetaan mikroyrittäjyyteen, ammatinharjoittajuuteen ja itsensä työllistämiseen erityisesti palvelualoilla. Edistetään työmarkkinoiden alueellisesti tasapainoista kehitystä.

Työvoimapolitiittiset investoinnit

Valtion vuoden 2003 talousarviossa investointimomenteille asetettiin yhteinen myöntämisvaltuus, josta investointien myöntöpäätökset tehdään. Myöntämisvaltuuden suuruus oli ensimmäinen lisätalousarvio mukaan lukien yhteensä 37,1 miljoonaa euroa. Vuonna 2003 valtuutta oli käytettävissä 45,9 miljoonaa euroa mukaan lukien vuonna 2002 käyttämättä jäänyt valtuus.

Valtion työllisyystyöohjelma rahoitetaan työministeriön hallinnonalalle talousarviossa osoitetuista investointimäärärahoista. Vuonna 2003 työllisyystyöohjelman hankkeiden menoihin arvioitiin käytettävän 16,4 miljoonaa euroa. Toteutunut käyttö oli 8 miljoonaa euroa. Työllisyystyöohjelman arvioitiin työllistävän keskimäärin 190 henkilöä. Myöntämisvaltuuden käyttö oli arviolta 12,5 miljoonaa euroa.

Työllisyysperusteisiin investointiavustuksiin osoitettiin vuoden 2003 talousarviossa ja ensimmäisessä lisätalousarviossa 12,5 miljoonan euron määräraha. Toteutunut käyttö oli 7,7 miljoonaa euroa. Määrärahasta myönnetään työllisyysperusteisia investointiavustuksia kunnille, kuntayhtymille ja muille yhteisöille. Kansallisen investointimäärärahan myöntämisvaltuutta sidottiin valtionapuinvestointeihin 17,8 miljoonaa euroa. Pysyväisluontoisia työpaikkoja arvioidaan kansallisilla varoilla syntyneen noin 750. Rakennusaikaisen työllisyysvaikutuksen on arvioitu olevan noin 880 henkilötyövuotta. Käytettäessä kansallista määrärahaa avustuksen osuus on hankkeissa ollut keskimäärin noin 24 prosenttia valtionapuhankkeen hyväksyttävistä kustannusarvioista. Määrärahoilla on käynnistetty yhteensä noin 74 miljoonan euron investoinnit.

Starttituki

Yrittäjäksi ryhtyvälle työttömälle työnhakijalle voidaan tietyin edellytyksin myöntää starttitukea toimeentulon turvaamiseksi sinä aikana, jonka yritystoiminnan käynnistämisen ja vakiinnuttamisen arvioidaan kestävän. Vuonna 2003 kansallisella rahoituksella aloitti 3 860 starttiyritystä. Toimenpiteen volyyymi kasvoi kertomusvuonna noin 200 henkilöllä. Starttitukeen käytettiin määrärahoja yhteensä noin 15,8 miljoonaa euroa.

Strategialinjaus 3

Työssä olevien osaamisen ja jaksamisen parantaminen

Edistetään sellaisten olosuhteiden ja käytäntöjen luomista yrityksiin ja työyhteisöihin, jotka parantavat henkilöstön työllisyyttä tukevaa osaamista ja jaksamista sekä innovatiivisuutta tukevia toimintatapoja. Luodaan edellytyksiä henkilöstön pitkäjänteiseen kehittämiseen ja elinikäiseen oppimiseen osana yritysten ja työyhteisöjen toiminnan kehittämistä.

Työolobarometri

Työelämän kehittymistä mitataan työolobarometrilla. Vuoden 2003 työolobarometrissa pyrittiin aiempaa kokonaisvaltaisemmin arvioimaan suomalaisen työelämän tilaa. Arvio pohjautuu neljään työhön ja työpaikkaan olennaisesti liittyvään ulottuvuuteen: tasapuolinen kohtelu, työpaikan varmuus, henkilöstön voimavarat suhteessa vaatimustasoon sekä henkilöstön keskinäinen luottamus, kannustus ja innovatiivisuus.

Palkansaajien työpaikoilleen antaman todistuksen keskiarvo oli 7,9. Naisten antama keskiarvo on hieman alhaisempi kuin miesten. Palkansaajista 45 prosenttia piti työpaikkaansa sekä varmana, kannustavana että sopivana omille voimavaroilleen. Positiivisen yleiskuvan taakse kätkeytyy kuitenkin monenlaisia muutoksia. Enemmistö palkansaajista oli sitä mieltä, että muutossuunta on pikemmin huono kuin hyvä. Tilanne oli samanlainen myös edellisinä vuosina.

Työn henkisen rasittavuuden kasvu on hidastunut useiden vuosien ajan, mutta vuonna 2003 se kääntyi jälleen nousuun. Sama suuntaus on nähtävissä ylitöiden kohdalla. Ylitöitä tehtiin eniten kunnissa ja yksityisellä palvelusektorilla. Yli puolet oli sitä mieltä, että heidän työpaikallaan on työtehtäviin nähden liian vähän työntekijöitä. Osuus on hieman kasvanut vuoden aikana.

Kaikista palkansaajista 41 prosenttia ei ollut vuoden aikana päivääkään poissa oman sairauden takia. Iäkkäiden työntekijöiden voimakkaasta valikoitumisesta kertoo se, että yli 54-vuotiaiden ikäryhmässä niiden osuus,

jotka eivät olleet päivääkään poissa, oli korkeampi kuin muissa ikäryhmissä (52 prosenttia). Sairauspoissaolot ovat pidentyneet. Keskimäärin työssä oltiin poissa sairauden vuoksi 14 päivää vuodessa. Edelliseen vuoteen verrattuna kasvua oli keskimäärin yksi päivä. Kunnissa työskentelevillä oli muita enemmän sairauspäiviä.

Työntekijöiden kokemat irtisanomis- ja lomautusuhat lisääntyivät. Kaikista palkansaajista 8 prosenttia piti mahdollisena, että hänet irtisanoitaan tulevan vuoden aikana. Irtisanomishukkaa kokevista pääosa työskentelee yksityisellä sektorilla. Uusia työntekijöitä on palkattu aikaisempaa vähemmän. Erityisesti uusien tilapäisten ja määräaikaisten työntekijöiden osuus on alentunut. Joka neljännellä julkisen sektorin ja hieman yli joka kymmenennellä yksityisen sektorin työpaikalla on havaittu tilapäisiin tai osa-aikaisiin työntekijöihin kohdistuvaa syrjintää.

Työpaikkakoulutukseen osallistuneiden osuus on pysynyt useita vuosia lähes ennallaan. Työpaikkakoulutus on kuitenkin pidentynyt. Koulutuspäivien lukumäärä kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna miehillä ja julkisella sektorilla. Työpaikkakoulutuksen lisäksi työpaikkoja on pyritty kehittämään erityisten kehittämisohjelmien avulla. Niiden määrä on laskenut, vaikka vieläkin tällaisia ohjelmia on 44 prosentilla työpaikoista. Tyky-toiminta, joka kohdistuu työntekijöiden terveyteen, osaamiseen tai työturvallisuuden parantamiseen, on sen sijaan ollut selvässä kasvussa.

Työelämäohjelmat

Työministeriö on vastannut *Työelämän kehittämisohjelman* (TYKE) ja *Kansallisen tuottavuusohjelman* toteutuksesta yhdessä työmarkkina- ja yrittäjäjärjestöjen kanssa. Ohjelmien yhteisenä tavoitteena on parantaa kansakunnan hyvinvointia ja kilpailukykyä kehittämällä ja levittämällä toimintamalleja ja osaamista, joilla vahvistetaan inhimillisten voimavarojen kehittymistä ja niiden tuloksellista käyttöä työssä. TYKE edisti erityisesti innovatiivisuutta tukevien toimintatapojen kehittämistä suomalaisilla työpaikoilla laajan projektitoiminnan avulla. Kansallisen tuottavuusohjelman painopiste oli toiminnan tuottavuutta ja laatua edistävien uusien kehittämis- ja analyysimenetelmien kehittämisessä. TYKEN II

vaihe (toimintakausi 2000–2003) ja Tuottavuusohjelman III vaihe (toimintakausi 2000–2003) päättyivät kertomusvuoden lopussa.

Työelämän kehittämisohjelman taloudelliset resurssit lisääntyivät hallitusohjelmakaudella, minkä vuoksi ohjelman tukemien hankkeiden määrä nousi kahdella toimintakaudella yhteensä lähes 670:een ja niissä mukana olleiden henkilöiden määrä noin 135 000:een. Ohjelmallinen työpaikkojen kehittäminen tarjoaa työpaikoille uusia ajatuksia, menetelmiä ja välineitä työtehtävien, työn organisoimisen, henkilöjohtamisen, naisten ja miesten välisen tasa-arvon, työyhteisön sosiaalisen toimivuuden ja työympäristön kehittämiseksi.

Kehittämishankkeet jakautuivat siten, että teollisuuden ja rakennustoiminnan osuus oli 40 prosenttia, yksityisten palvelujen 20 prosenttia, kuntasektorin 30 prosenttia ja muiden 10 prosenttia. Projekteja on tuettu myös siten, että ohjelmasta vastaava henkilöstö on vierailut lähes kaikissa vähintään vuoden pituisissa projekteissa. Projekteja pyrittiin myös verkostoimaan niistä saatavan vaikuttavuuden lisäämiseksi.

Ohjelma hyödynsi myös alueellista osaamista ja tietämystä yhteistyössä työvoima- ja elinkeinokeskusten ja työsuojelupiirien kanssa. Tulosten ja kokemusten hyödyntämistä tehostettiin ohjelman loppupuolella muun muassa monipuolistamalla ohjelman internetsivuja. Ohjelma laati myös useita julkaisuja projekteista ja järjesti Opitaan Yhdessä -foorumia, joka kokosi yhteen työpaikkojen kehittämisen asiantuntijoita.

Vuonna 2003 valmistui koko ohjelman kattava arviointitutkimus. Sen perusteella kolmella neljäsosalla projekteista on selvästi havaittavissa myönteisiä ja pysyviä vaikutuksia työpaikalla arvioitaessa näitä vielä 2 - 3 vuotta projektin päättymisen jälkeen.

Kertomusvuonna ohjelman rahoitus valtion talousarviossa oli 7,6 miljoonaa euroa, minkä lisäksi kaikissa työpaikkakohtaisissa kehittämisohjelmissa edellytettiin myös yritysten ja julkisyhteisöjen omaa taloudellista panostusta. Summasta noin 80 prosenttia kohdistettiin työpaikkojen kehittämisohjelmiin.

Myös *Kansallisen tuottavuusohjelman* kymmenvuotistaival päättyi vuoden lopussa. Ohjelman tavoitteena oli lisätä työyhteisöjen toimivuutta, nopeuttaa yritysten ja muiden organisaatioiden tuottavuuskehitystä, parantaa kansainvälistä kilpailukykyä sekä edistää siten työllisyyttä ja toimeentuloa. Tavoitteisiin pyrittiin tukemalla käytännönläheisiä tutkimusprojekteja (yhteensä 40). Niiden tarkoituksena oli saada aikaan henkilöstön hyvinvointia ja tuottavuutta edistäviä muutoksia työssä ja toimintatavoissa.

Tuottavuutta edistettiin synnyttämällä uusia innovaatioita työpaikkojen arjen avuksi. Ohjelma toimi myös merkittävänä verkonkutojana elinkeinoelämän, julkishallinnon ja tiedeyhteisöjen välillä. Arviointitutkimusten mukaan tuottavuusohjelma saavutti hyvin sille asetetut tavoitteet. Kertomusvuonna tuottavuusohjelman rahoitus valtion talousarviossa oli 0,67 miljoonaa euroa, minkä lisäksi projektit hankkivat rahoitusta muista lähteistä.

Työssä jaksamisen tutkimus- ja toimenpideohjelmaa toteutettiin työministeriön koordinoimana vuoden 2003 loppuun yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön, opetusministeriön ja kauppa- ja teollisuusministeriön sekä työmarkkinajärjestöjen, yrittäjä- ja urheilujärjestöjen ja kirkon kanssa. Ohjelman tavoitteena oli edistää ja ylläpitää työkykyä ja hyvinvointia työpaikoilla. Ohjelman piirissä olivat myös maanviljelijät ja omaa työtään tekevät pienyrittäjät.

Ohjelman vaikutusarvioinnin perusteella sillä näyttää olleen merkittävin arvo yhteiskuntatasolla, koska se onnistui tuomaan työssä jaksamisen ja työelämän tarpeet näkyvästi esille ja vaikuttamaan asenteisiin. Sen keskeinen lisäarvo oli nimenomaan tietoisuuden lisääminen työssä jaksamisesta ja sen laaja-alaisuudesta tiedottamisella ja hyvien käytäntöjen levittämällä. Ohjelma tuotti useita julkaisuja tutkimustuloksista sekä esitteitä ja oppaita työssä jaksamisesta. Se rahoitti myös seitsemän tutkimusta.

Viimeisenä toimintavuonna ohjelma seurasi toteutuneiden hankkeiden vaikuttavuutta ja hyödynsi niistä saatuja kokemuksia. Suuri osa hankkeista pyrki edistämään iäkkäämpien työntekijöiden työssä jatkamista ja

eri ikäisten työntekijöiden johtamista. Kaikkiaan ohjelmasta myönnettiin rahoitusta runsaalle 170 hankkeelle haetuista lähes 530 hankkeesta. Ohjelman arvioinnin perusteella yhdessä loppuun asti toteutetussa hankkeessa ei jääty ilman tuloksia. Monessa saavutettiin useampia tuloksia työssä jaksamista edistävästä toimintatavoista.

Tulokset näkyivät vuorovaikutuksen lisääntymisessä, työilmapiirin parantumisessa, esimiestyön edistämisessä, työntekijöiden osaamisen ja oppimisen kehittämisessä, kokemuksen ja hiljaisen tiedon siirtymisessä, työn laadun, työn organisoinnin, työhön vaikuttamisen mahdollisuuksien ja työaikajärjestelyjen parantumisessa sekä myös fyysisen kunnon parantumisessa. Työssä jaksamisen ohjelman kokonaisbudjetti neljältä vuodelta oli noin 6,9 miljoonaa euroa.

Vuoden 2004 alusta aloittava *Työelämän tuottavuuden ja laadun kehittämisohjelma Tykes* yhdistää tavoitteiltaan aikaisemmat työelämäohjelmat ottaen huomioon niistä saadut kokemukset.

Etätöiden käytön edistäminen

Valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti niin sanotun hajautetun työn (e-työ) tarkoituksenmukaista käyttöä pyrittiin lisäämään muun muassa työvoima-, alue-, liikenne- ja perhepoliittisista sekä kestävästä kehityksen periaatteisiin liittyvistä syistä. Ministeriöiden, työmarkkinajärjestöjen, korkeakoulujen ja muiden keskeisten toimijoiden edustajista koostuva erityinen e-työn yhteistoimintaryhmä on työskennellyt työministeriön koordinoimana. Sen tehtävänä on edistää e-työhön liittyvää hanketoimintaa, tutkimusta sekä tukea aiheeseen liittyvää tiedotusta. Vuonna 2003 ryhmä valmisteli muun muassa toimenpidesuosituksia e-työn kehittämismahdollisuuksista. Lisäksi käynnistettiin neljän ministeriön (TM, STM, SM, MMM) yhteisrahoitteinen tutkimushanke *Joustaako työ – joustavien työjärjestelyjen mahdollisuudet ja todellisuus*.

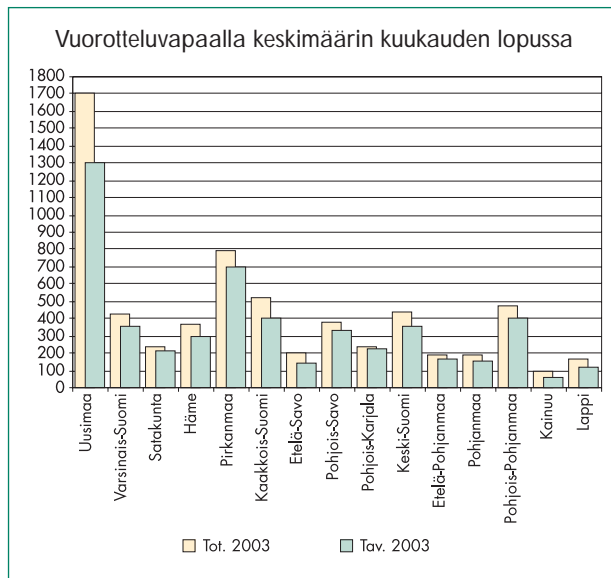
Vuorotteluvapaa

Vuodesta 1996 vuoden 2003 loppuun vuorotteluvapaa on aloittanut yli 80 000 henkilöä. Vuoden 2003 aikana

vuorotteluvapaan aloitti 13 270 henkilöä ja vapaalla oli keskimäärin noin 6 400 henkilöä. Vuorotteluvapaan käyttäjistä 70 prosenttia oli naisia. Yleisemmin vuorotteluvapaata käytetään kuntasektorilla ja toiseksi eniten yksityisissä yrityksissä. Vuorotteluvapaan käyttäjistä lähes 75 prosenttia on yli 40-vuotiaita. Sijaisista noin 70 prosenttia on alle 40-vuotiaita. Vuorotteluvapaan avulla tulisi työllistää myös pitkäaikaistyöttömiä. Käytännössä vuorottelusijaisista on ollut vajaa 2 prosenttia sellaisia, joiden työttömyys on kestänyt yli vuoden. Vuonna 2003 yli puolella vuorottelupaikkaan välitetyn työttömyys ennen sijaisuuden alkua oli kestänyt alle kaksi viikkoa.

Vuorotteluvapaan ajalta maksetaan vuorottelukorvausta. Vuonna 2003 vuorotteluvapaan bruttokustannukset olivat noin 74 miljoonaa euroa ja keskimääräinen päiväkorvaus 37,50 euroa.

Osa-aikalisä

Osa-aikalisää on käytetty työuupumuksen ehkäisyyn, työ- ja perhe-elämän yhteensovittamiseen sekä merkittävässä määrin myös jatko- ja täydennysopintoihin. Osa-aikalisäjärjestelmä rahoitetaan työllisyysmäärärahoilla. Määrärahojen käytön tehostamiseksi työministeriö rajasi osa-aikalisän käyttöä siten, että osa-aikalisäsjajiseksi tulee osoittaa henkilöitä, jotka ovat olleet viimeisen kuuden kuukauden aikana vähintään viisi kuukautta työttömänä työnhakijana tai jotka ovat yli 55-vuotiaita.

Vuonna 2003 osa-aikalisäsjajaisia oli yhteensä keskimäärin noin 2 420 henkilöä kuukaudessa, kun vastaava luku edellisenä vuonna oli noin 2 600. Osa-aikalisällä sijoitettiin kertomusvuoden aikana yhteensä 3 870 työtöntä, joista pitkäaikaistyöttömiä oli 800 henkilöä ja 55–59-vuotiaita 320 henkilöä. Osa-aikalisällä sijoitetuista noin 90 prosenttia oli naisia.

Työlainsäädäntö

Yhdenvertaisuuslaki

Hallituksen esitys laiksi yhdenvertaisuuden turvaamisesta sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta raukesi eduskunnassa helmikuussa 2003. Uusi hallitus antoi eduskunnalle syyskuussa 2003 uuden hallituksen esityksen, jonka se hyväksyi kertomusvuoden aikana. Yhdenvertaisuuslaki (21/2004) tuli voimaan 1.2.2004. Lailla ja siihen liittyvillä eräiden muiden lakien muutoksilla pannaan toimeen muun muassa Euroopan neuvoston rasismidirektiivi ja työ syrjintädirektiivi. Laki ei korvaa jo lainsäädäntöön sisältyviä syrjinnän kieltoja. Työ- ja palvelussuhteisissa lain noudattamista valvovat työsuojeluviranomaiset. Muilla alueilla etniseen alkuperään perustuvan syrjinnän valvonta kuuluu vähemmistövaltuutetun ja perustettavan syrjintälautakunnan tehtäviin.

Osittainen hoitovapaa laajeni

Oikeus työsopimuslaissa ja merimieslaissa säädettyyn osittaiseen hoitovapaaseen laajeni 1.11.2003 alkaen. Uudistuksen tarkoituksena oli helpottaa pienten lasten vanhempia työn ja perhe-elämän yhteensovittamisessa. Työntekijä voi olla osittaisella hoitovapaalla sen vuoden heinäkuun loppuun, jolloin hänen lapsensa toinen lukuvuosi peruskoulussa päättyy. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan lapsen vanhemmilla oikeus osittaiseen hoitovapaaseen jatkuu lapsen kolmannen lukuvuoden päättymiseen saakka. Myös osittaisen hoitovapaan edellytyksenä oleva työsuhteen kesto-aika lyheni 12 kuukaudesta kuuteen kuukauteen. Vapaan käyttämisestä on tehtävä esitys työnantajalle kaksi kuukautta ennen sen alkamista.

Ulkomaalaisten yhdenvertaista kohtelua työelämässä edistetään lakimuutoksilla

Kesäkuussa 2003 eduskunnalle annettua ulkomaalaislakiesitystä esitettiin täydennettäväksi hallituksen esityksellä, joka perustui työministeriön alaisuudessa toimineen kolmikantaisen työryhmän yksimielisiin ehdotuksiin. Lainsäädäntömuutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti uuden ulkomaalaislain kanssa eli toukokuun alussa 2004. Tuolloin tulee voimaan sopimus uusien jäsenvaltioiden liittymisestä Euroopan Unioniin. Ehdotuksen mukaan työsuhde- ja työolupavalvontaa tehostettaisiin lisäämällä työsuojeluviranomaisen oikeuksia ja mahdollisuuksia valvoa työntekijöiden oleskelulupia. Tarkoituksena on edistää ulkomaalaisten yhdenvertaista kohtelua työelämässä.

Työntekijän huumetesteihin, kameravalvontaan ja sähköpostin suojaan pelisäännöt

Yksityisyyden suojasta työelämässä annettu laki esitettiin uusittavaksi. Hallituksen esitys valmisteltiin työministeriössä kolmikantaisen työryhmän yksimielisen muistion pohjalta. Yksityisyyden suojasta työelämässä annettavassa laissa olisivat säännökset myös huumausaineiden käyttöä koskevien tietojen käsittelystä, kameravalvonnasta työpaikoilla ja työntekijän sähköpostiviestien hakemisesta ja avaamisesta. Lisäksi ehdotetaan, että työpaikalla olisi määriteltävä yhteistoimintamenettelyssä ne työtehtävät, joissa huumausainetestistä koskevaa todistusta pyydetään tai edellytetään. Työterveyshuoltolakiin lisättäisiin säännökset siitä, että työnantajan velvollisuus olisi laatia yhteistyössä henkilöstön kanssa työpaikan huumeiden vastainen ohjelma. Vuoden 2003 lopussa asian käsittely oli eduskunnassa kesken.

Yt-lain kokonaisuudistus vireille

Työministeriö asetti lokakuussa 2003 yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain kokonaisuudistusta valmistelemaan kolmikantaisen komitean, jonka määräaika päättyy 31.1.2006. Yt-lain kokonaisuudistuksen tavoitteena on sisällyttää yhteistoimintaan nykyistä laajemmin työpaikan kehittämiseen ja toimintaan sekä työn organisoimiseen liittyviä kysymyksiä. Tällä halutaan turvata aidon

neuvottelun ja tosiasiallisten osallistumismahdollisuuksien toteutuminen. Komitea ei puutu työnjohto-oikeuteen. Komitean tulee valmistella myös ehdotuksensa Euroopan parlamentin ja neuvoston työntekijöille tiedottamista ja heidän kuulemistaan koskevasta direktiivistä aiheutuviksi kansallisiksi toimenpiteiksi siten, että säännökset ovat voimassa viimeistään keväällä 2005.

Euroopan sosiaalirahaston hankkeet

Työhallinnon ESR-hankkeissa panostetaan sekä osaamisen parantamiseen että työssä jaksamiseen. Työelämäläheiset koulutusmallit, pk-yritysten henkilöstölle suunnattujen henkilöstön kehittämiseen ja työssä jaksamiseen suunnattujen hankkeiden tukeminen ovat keinoja, joilla ESR-hankkeissa edistetään osaamista ja työssä jaksamista. Hankkeissa tuetaan myös tutkimustiedon siirtymistä tutkimuslaitoksista pk-yrityksiin. ESR-hankkeita on kohdennettu muun muassa pk-yritysten henkilöstöön rakennemuutosaloilla. Niitä on toteutettu myös kuntasektorilla. Lisäksi on kehitetty työvoiman osaamistarpeiden analysoinnin malleja ja tuettu osaamiskeskustoiminnan kehittämistä.

Uusista koulutusmenetelmistä työntekijöiden kehittämiseksi mainittakoon muun muassa vuonna 2003 käynnistynyt vaihtovalmennusmallin tuotekehityshanke sekä ikääntyville suunnatut hankkeet. Työelämää kehittävässä työhallinnon omissa ESR-hankkeissa aloitti vuonna 2003 yhteensä lähes 38 390 henkilöä. Näihin EU:n osarahoitamiin hankkeisiin käytettiin rahaa yhteensä noin 78,5 miljoonaa euroa.

Strategialinjaus 4

Työhön menon kannustavuuden lisääminen ja työmarkkinoilta syrjäytymisen ehkäisy

Vähennetään työttömyyseläkeputken houkuttelevuutta. Tehostetaan työvoimapolitikkain ja muita aktiivisen työvoimapolitiikan keinoja työhön hakeutumisen edistämiseksi ja tukiriippuvuuden vähentämiseksi. Voimavarojen käytön painopistettä siirretään passiivisesta aktiiviseen. Uudistetaan vaikeasti työllistettävien palveluja kehittämällä hallintojen välistä yhteistyötä.

Aktiivinen työvoimapolitiikka

Kansallisella työllistämistuella yhdistelmätuki mukaan lukien oli työllistettynä vuonna 2003 keskimäärin 35 180 henkilöä. Heistä yhdistelmätuella työllistettynä oli noin 13 630. Työllistämisen volyyymi jäi noin 3 600 alle talousarviossa alun perin arvioidun. Lisäksi yhdistelmätuella ilman työllistämistukea oli työllistettynä keskimäärin 2 940 henkilöä.

Kuusi TE-keskusta saavutti yhdistelmätuelle asetetun volyymiarvion. Tässä on mukana vain se osa yhdistelmätukea, jossa maksetaan sekä työmarkkinatuki että työllistämistuki. Muussa palkkaperusteisessa tukityöllistämässä kolme TE-keskusta saavutti alueille asetetun volyymiarvion. Alueet painottivat vaihtoehtoisesti joko yhdistelmätukea tai sitten muuta työllistämistukea.

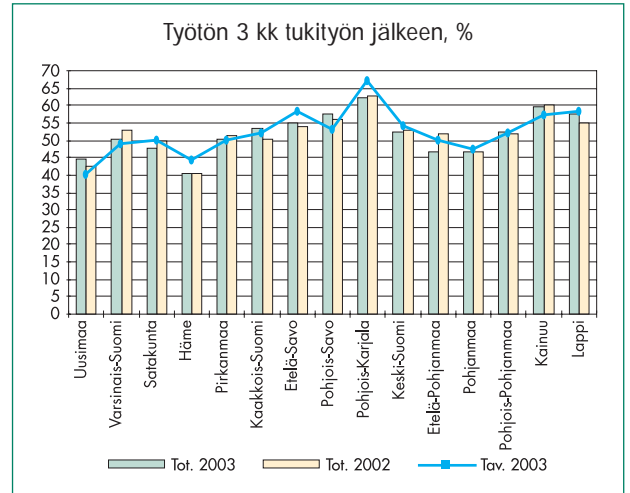
Talousarviossa osoitettiin yhteensä 11,8 miljoonaa euroa vuonna 2000 ja sen jälkeen työttömäksi tulleiden 55–59-vuotiaiden tukityöllistämiseen. Määrärahalla arvioitiin työllistettävän keskimäärin 1 300 henkilöä. Tavoite ylitettiin noin 50 henkilöllä.

Tukitoimenpiteitä kohdistettiin erityisesti pitkäaikaistyöttömiin ja pitkäaikaistyöttömyyden ennaltaehkäisemiseen. Pitkäaikaistyöttömiä oli työllistetyistä keskimäärin 18 200. Pitkäaikaistyöttömien osuus työllistetyistä oli noin 52 prosenttia. Pitkäaikaistyöttömyyden ennaltaehkäisemiseksi työllistettiin 9 560 yli 24-vuotiaasta työtöntä, jotka eivät olleet vajaakuntoisia. Nuoria työttömiä työllistettiin 3 700 ja vajaakuntoisia työttömiä 2 340. Ilman työllistämistukea yhdistelmätuella työllistetyistä oli pitkäaikaistyöttömiä keskimäärin 2 500 henkilöä eli 85 prosenttia.

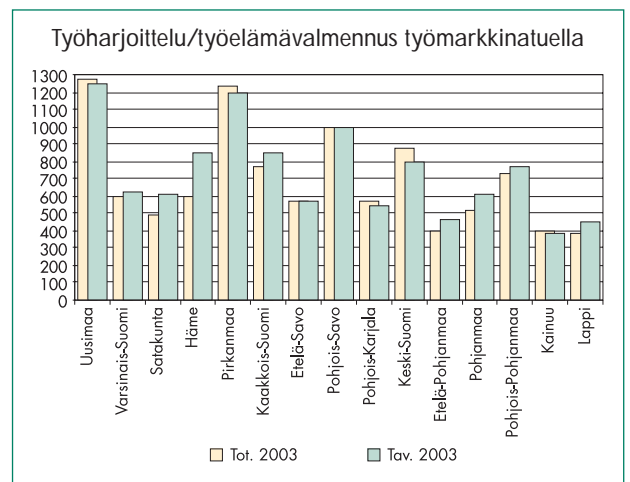
Pitkäaikaistyöttömyys päättyi vuonna 2003 noin 65 140 työnhakijan osalta, mikä on noin 4 660 vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Tukitoimenpiteeseen sijoittuminen pitkäaikaistyöttömyyden päättymisen syynä on pysynyt edelleen selvästi merkittävimpänä tekijänä. Sen osuus oli 24,5 prosenttia päättymisistä.

Kolme kuukautta tukityöllistämisen jälkeen työttömänä oli 51,8 prosenttia. Luku oli 0,3 prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuotta aikaisemmin. TE-keskusten työvoimaosastoille sovittu tulostavoite oli koko maan

tasolla keskimäärin 51 prosenttia. Lisäksi kolme kuukautta tukityöllistämisen jälkeen työvoimapolitiittisissa toimenpiteissä oli 15 prosenttia kaikista. Yhdistelmätuen jälkeinen sijoittumistulos on ollut kaikkein heikoin. Kahdeksan TE-keskusta saavutti asetetun vaikuttavuuden tulostavoitteen.

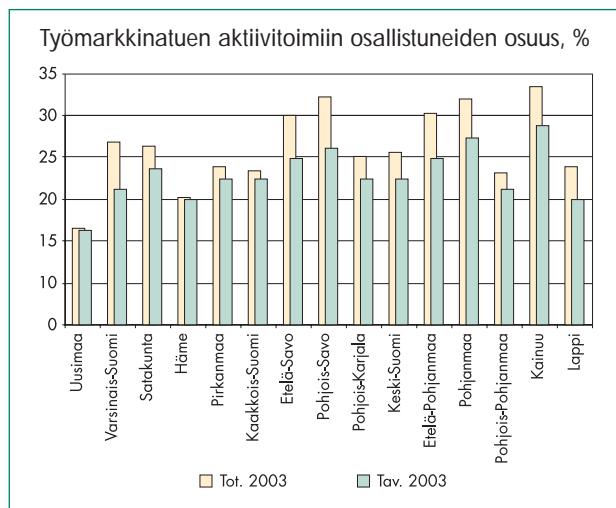
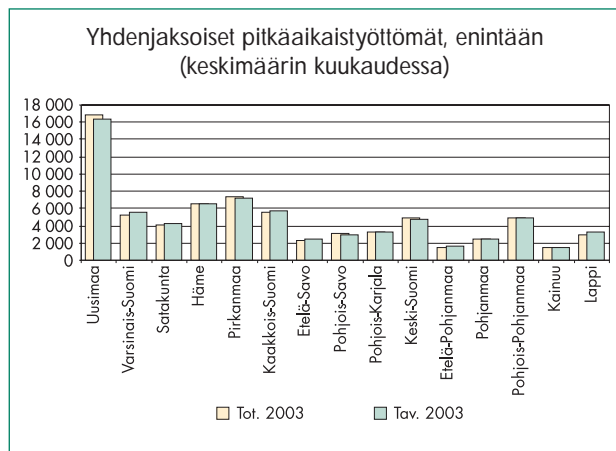
Työharjoittelussa tai työelämävalmennuksessa työmarkkinatuella (kansallinen) oli keskimäärin 10 380 henkilöä. Noin puolet oli työharjoittelussa ja puolet työelämävalmennuksessa. Viisi TE-keskusta saavutti asetetun volyymiarvion, joka koko maan tasolla oli 11 000. Työharjoittelun/työelämävalmennuksen aloittaneista noin 66 prosenttia oli alle 25-vuotiaita. Nuorten osuus on viime vuosina selvästi vähentynyt. Naisia oli harjoittelun aloittaneista 62 prosenttia.

Syrjäytymisen ehkäisyyn asetettiin kaksi alueellista tulostavoitetta: ”Yhdenjaksoiset pitkäaikaistyöttömät

enintään” ja ”Työmarkkinatuen aktiivitoimenpiteisiin osallistuneiden osuus % vähintään”. Jälkimmäinen tulostavoite saavutettiin kaikissa TE-keskuksissa.

Työllisyyspoliittinen projektituki

Kunnalle, kuntayhtymälle ja muulle yhteisölle sekä säätiölle voidaan myöntää työllisyyspoliittista projektitukea työllisyyden edistämiseksi hankkeisiin, joiden avulla järjestetään uusia työmahdollisuuksia työttömille työnhakijoille ja toteutetaan muita heidän työllistymistään edistäviä toimenpiteitä. Lisäksi tukea voidaan myöntää muihin työllisyyttä ja työvoiman kehittämistä edistäviin alueellisiin ja paikallisiin hankkeisiin. Keskeinen painopistealue on uusien työmahdollisuuksien ja aktivointitoimenpiteiden löytäminen varsinkin ns. kolmannen sektorin avulla työmarkkinoilta syrjäytymisvaarassa oleville työttömille. Erityisenä kohderyhmänä ovat vähintään 500 päivää työttöminä olleet työmarkkinatuen saajat.

Projektituella on voitu käynnistää projektien organisointia. Projektitukea maksetaan projektien vastuuhenkilöiden, vetäjien ja ohjaajien palkkauskustannuksiin sekä muihin hallinnointimenoihin. Tukea myönnettiin vuonna 2003 kaikkiaan noin 15,8 miljoonaa euroa, josta yhdistyksille 11,6 miljoonaa euroa, kunnille 2,1 miljoonaa euroa ja loput yrityksille ja muille yhteisöille. Myönteisiä projektitukipäätöksiä tehtiin kaikkiaan runsaat 380 ja kielteisiä vajaat 70.

Projektien kohteena olevien työttömien toimenpiteitä aiheutuviin kustannuksiin myönnetään projektien sisällön mukaisesti työllisyysmäärärahoista ja työmarkkinatukivaroista työllistämistä- ja yhdistelmätukea, tukea työelämävalmennukseen, työharjoitteluun ja oppisopimukseen sekä muita käytettävissä olevia tukia. Lisäksi ao. rahoituslähteistä järjestetään koulutus-, kuntoutus- ja muiden palvelujen rahoitusta.

Omatoisuusavustus

Työttömien aloitteellisuuden tukemiseksi myönnettävällä omatoimisuusavustuksella voidaan tukea yhdistysten, uusosuuskuntien ja yhteisöjen työttömien oma-aloitteisuuteen perustuvaa työskentelyä. Lisäksi voidaan tukea muuta työllistymistä edistävää toimintaa ja niitä tukevan koulutuksen järjestämistä. Tarkoituksena ei ole tukea osuuskunnan varsinaista liiketoimintaa. Vuoden 2003 valtion talousarviossa ja toisessa lisätalousarviossa tarkoitukseen oli varattu yhteensä 3,5 miljoonan euron määräraha.

Avustuksen saaminen edellytti yhteisöiltä toimintasuunnitelman laatimista työttömien aktivoimiseksi, heidän työmarkkinavalmiuksiensa ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi. Avustuksen saajan oli lisäksi toimitettava työvoima- ja elinkeinokeskukselle kunkin avustuskauden lopussa kirjallinen selvitys suunnitelmassa mainittujen

toimenpiteiden toteutumisesta. Omatoimisuusavustusta voidaan myöntää osuuskunnalle, jonka jäsenistä perustamishetkellä vähintään kolme neljäsosaa on työttöminä työnhakijoina.

TE-keskusten työvoimaosastot tekivät kertomusvuoden aikana yhteensä 213 myönteistä ja 50 kielteistä avustuspäätöstä. Määrärahaa myönnettiin yhteensä noin 3,5 miljoonaa euroa. Myönteisistä päätöksistä tehtiin työttömien yhdistyksille 186, osuuskunnille 17 ja muille yhteisöille 10. Työttömien yhdistykset saivat tukea noin 3 miljoonaa euroa, työosuuskunnat 0,2 miljoonaa euroa ja muut yhteisöt 0,3 miljoonaa euroa.

Työhallinnon, kuntien ja Kelan yhteispalvelukokeilu

Kertomusvuonna jatkettiin vuonna 2002 aloitettua työhallinnon, kuntien ja Kelan kaksivuotista yhteispalvelukokeilua. Kokeilu päättyi vuoden 2003 lopussa ja samalla toiminta vakinaistettiin. Kokeilulla selvitettiin eri viranomaisten kiinteään yhteistyöhön perustuvan toimintamallin tuloksellisuutta työmarkkinatukea saavien työttömien työnhakijoiden palvelussa. Kokeilulla edistettiin työllistymistä ja aktivointia sekä työkyvyn ylläpitoa ja kuntoutusta. Yhteispalvelukokeilussa ei muutettu viranomaisten välistä työnjakoa eikä vastuuta yksittäisten palvelujen ja toimenpiteiden järjestämisestä.

Kokeilu toteutettiin 18 alueella 25 yhteispalvelupisteessä. Yhteispalvelukokeiluun osallistuivat Espoo, Helsinki, Hämeenlinnan seutukunta, Joensuu, Jyväskylä, Kajaani, Kokkola, Kotka, Kuopio, Lahti, Lappeenranta, Oulu, Pori, Rauma, Tampere, Turku, Vaasa ja Vantaa. Kokeilun päätavoite oli työvoimatoimiston, kunnan sosiaalitoimen ja Kelan pysyvän yhteistyömallin luominen.

Yhteispalvelupisteissä asiakkaille tarjottavia palveluja ovat muun muassa julkiset työvoimapalvelut, sosiaalipalvelut ja työterveyden palvelut. Yhteispalvelupisteessä eri viranomaisten palveluista pyritään muodostamaan palvelukokonaisuus, jonka eri osat täydentävät ja tukevat toisiaan. Palvelukokonaisuuksien tavoitteena on palvelujen ja toimenpiteiden nykyistä parempi vaikutus ja asiakkaiden työllistyminen avoimille työmarkkinoille.

Valtion vuoden 2003 talousarviossa yhteispalvelukokeiluun varattiin 8 miljoonaa euroa. Valtion talousarviossa olevan määrärahan käyttö edellytti kuntien vastaavan suuruista lisärahoitusta yhteisten palvelujen järjestämiseen. Yhteispalvelupisteissä työskenteli yhteensä noin 200 työhallinnon, kuntien ja Kelan työntekijää.

Vuoden 2003 aikana yhteispalvelussa oli asiakkaita keskimäärin noin 5 500 henkilöä kuukaudessa. Asiakkäkäyntejä oli noin 48 000. Yhteispalvelupisteissä paneudutaan asiakkaan työnhaku- ja aktivointisuunnitelmien laatimiseen sekä ohjataan asiakkaita palveluihin, joiden avulla työllistymisen esteitä voidaan poistaa. Yhteispalvelupisteet ovat tehneet yhteistyötä muun muassa koulutuksen järjestäjien, kuntoutuspalveluja tarjoavien organisaatioiden, työllistämiprojektien ja kolmannen sektorin järjestöjen kanssa.

Työnetsijäkokeilu

Kertomusvuonna jatkettiin vuonna 2002 aloitettua kolmiavuotista työnetsijäkokeilua, jossa työnetsijöiden avulla etsittiin avoimilta työmarkkinoilta työpaikkoja niille työvoimatoimiston työttömille työnhakija-asiakkaille, joiden työttömyys uhkaa pitkittyä tai on jo muuttunut pitkäaikaistyöttömyydeksi. Työnetsijälle maksettiin palkkio vähintään kuuden kuukauden yhtäjaksoisen työsuhteen hankkimisesta. Palkkion suuruus vaihteli saatujen tarjousten perusteella sekä työvoimatoimistoittain että työnetsijöittäin työttömyyden keston ja löydettävän työsuhteen pituuden mukaan.

Kokeilu toteutettiin kahdeksassa suurimmassa työvoimatoimistossa. Uusia työpaikkoja on löytynyt kahden vuoden aikana runsaalle 50 henkilölle. Syinä vähäiseen toteutumiseen olivat muun muassa työmarkkinoiden heikko kysyntä ja vaikeasti työllistyvä kohderyhmä. Määrärahaa kokeiluun käytettiin kertomusvuonna noin 50 000 euroa. Palkkion suuruus yhtä työpaikkaa kohti oli keskimäärin noin 2 000 euroa. Kokeilu päättyi vuoden 2003 lopussa.

Kuntouttava työtoiminta

Kuntouttavaa työtoimintaa koskeva lainsäädäntö luo perusteet työvoimaviranomaisten ja kuntien väliselle

yhteistyölle pitkään jatkuneen työttömyyden ja syrjäytymisen torjumiseksi. Työhallinnon ja kunnan on laadittava yhdessä pitkään työttömänä olleen asiakkaan kanssa aktivointisuunnitelma, jossa sovitaan työllistymistä edistävistä toimista tai kuntouttavasta työtoiminnasta.

Kuntouttavan työtoiminnan järjestää kunta. Valtio korvaa kunnille pääosan kuntouttavasta työtoiminnasta aiheutuvista kustannuksista. Vuoden 2003 aikana tehtiin yhteensä 26 530 aktivointisuunnitelmaa, joista 6 100 alle 25-vuotiaille. Kuntouttavaan työtoimintaan osallistui työmarkkinatukea saavista 5 230 henkilöä. Heistä 490 alle 25-vuotiaita. Alle 25-vuotiaat pitkään työttömyysturvaa tai toimeentulotukea saaneet ovat velvollisia osallistumaan aktivointisuunnitelmassa sovittavaan kuntouttavaan työtoimintaan etuuksien menettämisen uhalla. Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuneita on ollut budjetissa arvioitua vähemmän. Lain toimeenpano on edennyt hyvin vaihtelevasti maan eri alueilla. Toimintaan oli varattu vuonna 2003 yhteensä 4,4 miljoonaa euroa ja määrärahan käyttö oli 2,7 miljoonaa euroa.

Euroopan sosiaalirahaston hankkeet

Euroopan sosiaalirahaston hankkeissa työnhaku- ja valmennuspalveluihin yhdistetään työkykyä ja osaamista parantavia toimenpiteitä kuten kuntoutusta, työharjoittelua ja työkokeiluja työpaikalla, ammatillista koulutusta sekä muita tukitoimenpiteitä. Riittävän varhaiset ja riittävän pitkälle saattavat tukitoimet ovat keinoja, joilla ESR-hankkeissa tuetaan heikossa työmarkkina-asemassa olevien työelämään paluuta ja sijoittumista. Yhteyksiä yritystoiminnan suuntaan rakennetaan muun muassa sosiaaliyritysten ja osuuskuntatyypin toiminnan avulla. Kannustavuutta ja syrjäytymisen ehkäisyä edistäviin työhallinnon ESR-hankkeisiin osallistui vuonna 2003 yhteensä liki 9 920 henkilöä ja rahaa näihin hankkeisiin käytettiin runsaat 38 miljoonaa euroa.

Maahanmuuttajat ja kotoutuminen

Suomessa maahanmuutto- ja pakolaisasioita hoitavat useat viranomaiset. Työministeriö vastaa erityisesti maahanmuuttoa koskevasta strategiasta, lainsäädännöstä, toimeenpanosta ja ohjauksesta siltä osin kun tehtävät liittyvät työvoiman maahanmuuttoon, maahanmuutta-

jien yhteiskuntaan kotoutumiseen ja työllistymiseen, pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottoon sekä etnisen syrjinnän ja rasismien ehkäisyyn. Suomessa pysyväisluonteisesti asuvat ulkomaalaiset saavat käytännössä samat palvelut ja sosiaaliturvan kuin Suomen kansalaiset.

Suomessa asui vuoden 2003 lopussa 107 000 ulkomaan kansalaista, joista työvoimaan kuului arviolta 48 500 eli 45 prosenttia. Suomeen muutti 17 600 henkilöä, joista EU-maista muuttaneiden osuus oli 6 900. Entisen Neuvostoliiton alueelta, lähinnä Venäjältä ja Virosta muutti yhteensä 770 paluumuuttajaa, joista työkäisten osuus oli 600 henkilöä. Maahanmuuttoasioiden hoitoon käytettiin määrärahoja 77 miljoonaa euroa.

Työvoiman rekrytointia Euroopan talousalueen ulkopuolelta säädellään oleskelu- ja työlupamenettelyllä. Työvoimatoimistojen tehtävänä on arvioida työlupien myöntämisen edellytykset ja antaa sen perusteella lausuntoja työlupien myöntävälle viranomaiselle. Työlupaharkinnalla huolehditaan yritysten työvoiman saannista työlupalinjausten mukaisesti tehtäviin, joihin ei työmarkkinoilta kohtuullisessa ajassa saada sopivaa työvoimaa ja joissa noudatetaan Suomessa voimassa olevia työsuhteen ehtoja. Työvoimatoimistot antoivat puoltavan työlupalausunnon 17 200 maahan tulevalle ja 7 000 maassa oleskelevalle ulkomaalaiselle työntekijälle.

Työministeriö valmisteli lakiesityksen Euroopan unioniin liittyvien uusien jäsenmaiden kansalaisten ansiotyön edellytyksistä Suomessa. Suomi noudattaa aluksi kahden vuoden siirtymäaikaa, joka koskee uusia jäsenmaita Kyprosta ja Maltaa lukuun ottamatta. Tuona aikana Suomeen ilman työlupaa töihin pääsyn edellytyksenä olisi, että avoinna olevaan tehtävään ei ole työvoimatoimiston harkinnan mukaan saatavissa työntekijää työmarkkinoilta. Siirtymäajan jatkamistarpeista päätetään ennen toisen vuoden päättymistä.

Työministeriö osallistui ulkomaalaislain kokonaisuudistuksen viimeistelyyn. Työministeriön kannalta keskeisimmät muutokset koskevat kiintiöpakolaisten vastaanottoon ja työvoiman maahanmuuttoon liittyviä ehdotuksia. Lokakuun alussa astui voimaan inkerinsuomalaisten kielitestejä koskeva ulkomaalaislain muutos, jonka

mukaan oleskeluluvan saaminen edellyttää hakijalta erityisen kielitutkinnon suorittamista. Työministeriö on vahvistanut kielitestin perusteet ja valmistellut lainmuutoksen toimeenpanoa. Ensimmäinen pilottitutkinto järjestettiin Pietarissa joulukuussa 2003. Testiin osallistui 51 henkilöä.

Maahanmuuttajat ovat oikeutettuja kotoutumissuunnitelmaan kolmen vuoden ajan maahanmuutostaan, mikäli he ovat työmarkkinatukeen oikeutettuja työttömiä työnhakijoita ja/tai saavat toimeentulotukea. Vuonna 2003 työvoimatoimistoissa laadittiin kotoutumissuunnitelma yhteensä 6 990 työnhakijalle. Heistä miehiä oli 2 810 ja naisia 4 180. Yhdellä henkilöllä voi olla useampi suunnitelma. Kotoutumissuunnitelmaansa toteuttavalle maahanmuuttajalle maksetaan kotoutumistukea, joka muodostuu työmarkkinatuesta ja tarvittaessa maksettavasta toimeentulotuesta. Vuoden aikana maksettiin kotoutumistukea työmarkkinatukena työvoimapolitiittisten toimenpiteiden ajalta yhteensä 10 000 kotoutujalle.

Maahanmuuttajien kotouttamista edistettiin myös Euroopan unionin Pakolaisrahaston (ERF) ja Syrjinnän vastaisen toimintaohjelman rahoituksella. Suomi saa Pakolaisrahastosta vuosina 2000–2004 tukea turvapaikanhakijoiden vastaanottoon, pakolaisten kotoutumiseen ja pakolaisten vapaaehtoiseen paluumuuttoon yhteensä noin 2,9 miljoonaa euroa. Rahastosta tuettujen hankkeiden kansallisen rahoituksen osuus on ollut 50 prosenttia. Hankkeita on ollut kaikkiaan 65, joista suurin osa on kohdistunut kotoutustoimenpiteiden kehittämiseen.

Työministeriö jatkoi niiden kehittämis ehdotusten toimeenpanoa, joita eduskunta edellytti kotouttamislain selontekoon viime vuoden keväällä antamassaan vastauksessa. Kotouttamislain muutosehdotuksia valmistelee poikkihallinnollinen työryhmä.

Maahanmuuttajien työllisyys

Ulkomaalaisia työnhakijoita oli kertomusvuonna kuukauden lopussa keskimäärin 25 900. Heistä oli työttömiä 13 800. Kansalaisuuden mukaan suurimmat työnhakijaryhmät olivat Venäjän ja Viron kansalaiset, joita oli noin 43 prosenttia kaikista ulkomaalaisista työnhakijoista.

Arvio maahanmuuttajien työttömyysasteesta oli vuoden lopussa noin 29 prosenttia. Työttömiä on entistä enemmän pyritty ohjaamaan aktiivitoimenpiteisiin ja työelämälähtöiseen maahanmuuttajakoulukseen. Erityisesti pääkaupunkiseudulla on työnantajien kanssa yhdessä toteutettu ammatillista koulutusta, johon on sisällytetty suomen kielen opetusta.

Työvoimapolitiittisen koulutuksen suoritti yhteensä 10 850 maahanmuuttajaa. Luku nousi 24 prosenttia edellisvuodesta. Valmentavan koulutuksen määrärahoista noin 15 miljoonaa euroa käytettiin maahanmuuttajakoulutukseen. Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutusta kehitetään. Työryhmä selvittää opetus- ja työhallinnon vastuunjakoa sekä etsii keinoja tutkintojen täydentäminen tetyiksi.

Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto

Vuonna 2003 Suomen pakolaiskiintiö oli 750. Maahan saapuneista 560 kiintiöpakolaisesta suurimmat ryhmät olivat afganistanilaiset, iranilaiset ja sudanilaiset. Pakolaisia vastaanotettiin eri puolelle Suomea yhteensä 1 210 henkilöä. Heistä työikäisiä oli runsaat 660.

Suomesta haki turvapaikkaa 3 220 henkilöä, kun edellisenä vuonna hakijoita oli 3 440. Suurin ryhmä oli Serbian ja Montenegron ja sen edeltäjävaltioiden entisen Jugoslavian ja Jugoslavian liittotasavallan kansalaiset. Heitä oli yhteensä 650 hakijaa. Seuraavaksi suurimmat ryhmät olivat bulgarialaiset ja venäläiset.

Turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksia oli toiminnassa vuoden aikana neljätoista. Majoituspaikkoja oli noin 2 500. Vastaanottokeskuksien yhteydessä toimi neljä ryhmäkotia, joihin majoitettiin alaikäisiä ilman huoltajaa tulleita turvapaikanhakijalapsia. Vuonna 2003 heitä tuli 110. Vastaava luku edellisenä vuonna oli 66. Ulkomaalaislain nojalla säilöön otetut turvapaikanhakijat ja muut ulkomaalaiset sijoitetaan säilöönottoyksikköön, joka tällä hetkellä toimii Katajanokalla.

Strategialinjaus 5

Hyvien etnisten suhteiden edistäminen sekä syrjinnän ja rasismien ehkäisy

Edistetään hyviä etnisiä suhteita yhteiskunnassa. Ehkäistään yhteiskunnassa esiintyvää rasismia ja etnistä syrjintää. Vähennetään syrjintää työelämässä.

Eduskunta hyväksyi yhdenvertaisuuslain joulukuussa 2003. Laki turvaa ja edistää yhdenvertaisuutta ja kieltää ikään, etniseen ja kansalliseen alkuperään, kieleen, uskontoon, vakaumukseen, mielipiteeseen, terveydentilaan, vammaisuuteen sekä sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän työelämässä. Etniseen alkuperään perustuva syrjintä kielletään myös muilla yhteiskunnan lohkoilla. Työministeriö on tiedottanut lain sisällöistä ja valmistellut suositusta etnisen yhdenvertaisuussuunnitelman laatimisesta.

Osana ministeriöiden yhteistä, kansallista syrjinnän vastaista tiedotuskampanjaa (*SEIS – Suomi Eteenpäin Ilman Syrjintää*) julkaistiin materiaalia, kehitettiin yhdenvertaisuuskysymysten valtavirtaistamista muun muassa opettaja- ja poliisikoulutuksessa sekä toteutettiin ensimmäinen Moninaisuuspäivä 10.12.2003. Ministeriö osallistui myös Euroopan laajuisen syrjimättömyyskampanjan toteuttamiseen Suomessa.

Paikallisviranomaisten työmenetelmiä ja hyviä käytäntöjä yhdenvertaisuuden edistämiseksi kehitettiin edelleen EU-osarahoitteisessa *Join - Joint Promotion of Anti-discrimination at Local Level*-projektissa.

Työministeriö osallistui myös eurooppalaiseen yhteistyöhön syrjinnän ja rasismien torjumiseksi muun muassa toimimalla

EUMC:n (European Union Monitoring Centre on Racism and Xenophobia) viranomaisyhteytenä Suomessa ja tiedottamalla sen toiminnasta kansallisille toimijoille.

Euroopan sosiaalirahaston toiminta

Euroopan sosiaalirahaston eri väestöryhmien yhtäläisiä mahdollisuuksia työelämässä edistävät toimet kohdistuvat muun muassa maahanmuuttajiin, etnisiin vähemmistöihin ja turvapaikanhakijoihin. Näille ryhmille on kehitetty työllistämishankkeita, joilla muun muassa parannetaan osallistujien työelämävalmiuksia ja luodaan työllistymistä edesauttavia työelämäkontakteja. Equal-ohjelmassa toteutettavalla kansallisella teematyöllä ja siihen liittyvällä hankkeiden välisellä yhteistyöllä on pyritty edistämään suvaitsevaisuutta ja hyviä etnisiä suhteita työpaikoilla.

Osana ESR -tuotekehityshanketta käynnistyi huhtikuussa työyhteisöjen monikulttuurisuuden tukemiseksi MoniQ -projekti, jonka tavoitteena on luoda toimiva malli maahanmuuttajien rekrytoimiseksi sekä julkisella että yksityisellä sektorilla.

TYÖHALLINNON HENKILÖSTÖ JA MINISTERIÖN TOIMINTA

Työhallinnon viranhaltijoiden määrä oli kertomusvuonna 3 678, josta ministeriön osuus oli 340 henkilöä. Ministeriön henkilöstömäärä on vähentynyt vuosina 1999–2003 keskimäärin yhdellä henkilöllä vuodessa. Aluehallinnon henkilöstömääriin on vaikuttanut tili-
virastouudistus vuonna 2000 ja yhteispalvelupisteiden tulo organisaatioon keväällä vuonna 2002. Vuosina 2000–2003 koko henkilöstömäärä kasvoi 2,3 prosenttia vuodessa. Yhteispalvelupisteisiin palkatun määräaikaisen henkilöstön vuoksi vuosina 2001–2003 henkilöstömäärä pl. työllisyysmäärärahoihin palkatut kasvoi lähes 200:lla eli noin 6 prosenttia.

Työministeriön koulutustasoindeksi oli kertomusvuonna 5,6 eli sama kuin vuonna 2002. Vuosina 1999–2003 kasvu oli 0,4 prosenttiyksikköä. Aluehallinnon koulutustasoindeksi on pysynyt neljä vuotta 4,9:ssä. Ylemmän korkeakouluasteen tutkinnon suorittaneiden osuus on hieman kasvanut työministeriössä ja pysynyt ennallaan aluehallinnossa.

Työhallinnon henkilöstön koulutustaso on sama kuin valtion palveluksessa olevien keskimäärin. Henkilöstön koulutuspäiviä oli 6,8 henkilötyövuotta kohden.

Koko hallinnossa tehtiin henkilöstöbarometrit henkilöstön ja toiminnan kehittämiseksi. Kehityskeskustelut esimiehen ja alaisten välillä käydään hyvin kattavasti kaikkialla hallinnossa.

Ministeriön hallintoasetus uusittiin 4.12.2003 ja uusittu työjärjestys annettiin 6.12.2003. Poliitiikkaosasto vastaa edelleen eduskunnan ja valtioneuvoston edellyttämien asioiden valmistelusta. Toimeenpano-osasto ohjaa, tukee ja johtaa alue- ja paikallishallintoa ministerin asettamien strategisten tavoitteiden mukaisesti. Hallintopalveluyksikkö tukee edelleen politiikka- ja toimeenpano-osaston sekä alue- ja paikallishallinnon toimintaa ja vastaa siviilipalvelun hallinnoinnista. Ministeriön yksiköiden yli menevää yhteistyötä on varmistettu ministeriön eri yksiköiden asiantuntijoista kootuilla projekteilla ja kokoontumalla säännönmukaisesti koko ministeriön johdon kehittämispäiville.

Ministeriö on kehittämässä tietämyksen hallintaa päätöksenteon ja toiminnan johtamisen tietoperustan vahvistamiseksi. Tavoitteena on saada helposti ja nopeasti

mahdollisimman kattavasti työmarkkinatietous sekä hallinnon ulkopuolelta että sisältä kaikkien päätöksiä valmistelevien käyttöön strategian kehittämiseksi ja sen toimeenpanon onnistumisen edellyttämien kehittämissankkeiden käynnistämiseksi ja tehokkaaksi toteuttamiseksi.

Hallituksen työllisyysohjelman johdossa on ministeriryhmä työministerin toimiessa puheenjohtajana. Ohjelmalla on eri ministeriön edustajista koottu johtoryhmä. Ohjelman toimeenpanoa johtaa työministeriön sijoitettu ohjelmajohtaja.

Työministeriö ohjaa TE-keskuksia ja työvoimatoimistoja tulosohjauksella. Se laatii yhdessä kauppa- ja teollisuus- sekä maa- ja metsätalousministeriön kanssa TE-keskuksille tulostavoitteet ja neuvottelee niistä yhdessä edellä mainittujen ministeriöiden ja keskusten kanssa. Neuvotteluissa sovitaan keskuksille vuotuiset tulostavoitteet. Tämän lisäksi työministeriö neuvottelee keskuksen johtajan ja työvoimaosaston kanssa niille asetettavista työpolitiikan tarkentavista tulostavoitteista, joista myös tehdään tulossopimukset. Ministeriön puolelta neuvotteluista ja tulostavoitteiden asettamisesta vastaa toimeenpano-osaston ylijohdaja. Tulostahjausta on täydennetty EFQM-työllä.

Tulosohjauksessa on voitu ottaa huomioon maan eri alueiden työmarkkinoiden toisistaan voimakkaasti poikkeavat kehitystarpeet. Työvoimapolitiittisten määrärahojen painotukset vaihtelevat selvästi työmarkkinoiden rakenteen mukaan Etelä- sekä Pohjois- ja Itä-Suomen välillä. Määrärahojen ristikkäiskäyttämähdollisuus on helpottanut rahojen tarkoituksenmukaisen käytön säätelyä talousarviovuoden kuluessa. Valtakunnallisten tavoitteiden lisäksi on voitu sopia kunkin alueen erityistarpeista lähteviä tavoitteita.

Työministeriö ohjaa TE-keskuksia työpolitiikan toimeenpanossa. TE-keskusten yleishallinnollinen ohjaus on kauppa- ja teollisuusministeriön vastuulla. Työministeriö osallistuu yhdessä maa- ja metsätalousministeriön kanssa kauppa- ja teollisuusministeriön kehittämishankkeisiin, joissa valmistellaan TE-keskusten toimintaa tehostavia toimia.

Työvoimatoimistojen yleishallinnollinen ohjaus kuuluu työministeriön vastuualueeseen. Työministeriö osoittaa

keskuksille määrärahat työvoimatoimistoille myönnettäväksi. Ministeriö kouluttaa työvoimatoimistojen henkilökuntaa työvoimaopistolla ja muissa koulutuslaitoksissa sekä laatii keskusten ja työvoimatoimistojen käyttöön henkilöstön kehittämissankkeja. Työministeriö ohjaa työvoimatoimistoja yleishallinnon toimeenpanossa TE-keskusten kautta.

Työriitojen sovittelua varten on kaksi valtakunnansovittelijan virkaa, joista toinen oli kertomusvuonna täytetty. Lisäksi on aluekohtaisesti kuusi sivutoimista piirisovittelijaa, joista I piirin piirisovittelija on toiminut valtakunnansovittelijan varamiehenä. Kertomusvuonna soviteltiin yhteensä 18 työriitalaissa määrätyn ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvaa työriitaa, joista valtakunnansovittelijalla oli 12, I piirissä 1, II piirissä 3 ja V piirissä 2. Soviteltuihin työriitoihin sisältyi 5 työnseisausta.

Työneuvosto on työministeriön alainen erityisviranomainen, joka antaa lausuntoja työaika, vuosilomaa, lasten ja nuorten henkilöiden käyttämisestä työhön ja muiden työntekijöiden suojelua koskevien lakien soveltamisesta ja tulkinnasta. Lisäksi työneuvosto toimii muutoksenhakuviranomaisena eräissä työsuojelun poikkeuslupa-asioissa. Työneuvosto antoi vuonna 2003 viisi lausuntoa, joista kolme koski työaikalain tulkintaa ja kaksi vuosilomalain tulkintaa. Työneuvostoon valittiin yhdestä poikkeuslupa-asiasta.

Vähemmistövaltuutetusta annetun lain mukaan valtuutetun tehtävänä on edistää hyviä etnisiä suhteita ja etnisiin vähemmistöihin kuuluvien ja ulkomaalaisten asemaa ja oikeuksia yhteiskunnassa. Lisäksi vähemmistövaltuutetun tehtävänä on seurata tasa-arvon toteutumista, valvoa etniseen alkuperään kohdistuvan syrjinnän kiellon noudattamista sekä tehdä aloitteita, tiedottaa, raportoida ja suorittaa vähemmistövaltuutetulle ulkomaalaislaissa säädetyt tehtävät. Valtuutettu on itsenäinen ja riippumaton viranomainen, joka on hallinnollisesti sijoitettu työministeriön yhteyteen. Valtuutetun ja hänen toimistossaan tehtävän työn voi hahmottaa seuraaviin kokonaisuuksiin: asiakkaiden neuvonta ja avustaminen ulkomaalaisuuteen tai etniseen alkuperään liittyvissä pulmatilanteissa, hyvien etnisten suhteiden edistäminen, ulkomaalaisten ja etnisten vähemmistöjen aseman parantaminen yleisin toimin sekä ulkomaalais-

laissa säädettyjen tehtävien suorittaminen. Valtuutetun toisena toimintavuonna uutta toimialaa hahmoteltiin ja määriteltiin valmistautumalla uuden syrjinnän kieltävän lainsäädännön voimaantuloon.

Toimistossa tehdyn arvion mukaan asiakasyhteydenotot lisääntyivät edelliseen vuoteen verrattuna noin 25 prosenttia. Hyviin etnisiin suhteisiin sekä ulkomaalaisten ja etnisten vähemmistöjen asemaa kohentaviin yleisiin tekijöihin pyrittiin vaikuttamaan aloitteilla, lausunnoilla, haastatteluilla, julkisilla esiintymisillä, osallistumalla säädösvalmistelutyöhön ja puheilla. Valtuutettu ja toimisto osallistuivat laajasti myös eri tahoille annettavaan koulutukseen. Vuonna 2003 annettiin 163 lausuntoa karkotusesityksistä ja 600 turvapaikkahakemuksista.

Työministeriö vastaa siviilipalveluksen järjestämisestä ja kehittämisestä. Vuonna 2003 palvelukseen hakeutui 2 440 henkilöä, mikä on noin 5 prosenttia vähemmän kuin edellisenä vuonna. Työministeriön alaisuudessa toimivassa siviilipalveluskeskuksessa koulutettiin 1 770 siviilipalvelusmiestä. Työministeriön kanssa sopimuksen tehneitä työpalvelupaikkoja oli noin 1 800.

Työministeriön ylläpitämässä henkilöstörahasstorekisterissä oli vuoden 2003 lopussa 37 rahastoa ja niiden piirissä 85 000 työntekijää. Kertomusvuoden aikana rekisteröitiin yksi uusi rahasto ja rekisteristä poistettiin kaksi rahastoa, joten rekisteröityjen rahastojen kokonaismäärä väheni yhdellä. Lisäksi kertomusvuonna perustettiin kaksi uutta rahastoa, jotka rekisteröitiin vuoden 2004 alussa. Kiinnostus henkilöstörahas-toja kohtaan on selvästi lisääntynyt ja on odotettavissa, että niiden määrä tulee lähivuosina nousemaan. Vuosilta 1990 - 2002 rahastoihin on kertynyt voittopalkkioita yhteensä 394 miljoonaa euroa. Vuoden 2002 voittopalkkiokertymä, joka rahastoille suoritettiin kertomusvuoden aikana, oli noin 30 miljoonaa euroa. Voittopalkkioita sai 21 rahastoa eli sama määrä kuin edellisenä vuonna.

Palkkaturvaa maksettiin kertomusvuonna 23,7 miljoonaa euroa, kun sitä edellisenä vuonna maksettiin 25,7 miljoonaa euroa. Vähennystä oli 8 prosenttia. Työntantajilta saatiin perittyä takaisin pääomaa 4,3 miljoonaa euroa (4 miljoonaa euroa vuonna 2002) ja korkoja 1,3 miljoonaa euroa (1,5 miljoonaa euroa vuonna 2001). Korkotuloilla katetaan valtiolle palkkaturva-asioiden

hoitamisesta aiheutuvia hallintomenoja. Työttömyysvakuutusrahasto korvaa valtiolle vuosittain palkkaturvana maksettujen ja työntantajilta takaisinperittyjen pääomamäärien erotuksen.

Palkkaturvaa maksettiin 7 500 työntekijälle, mikä on vajaat 770 työntekijää vähemmän kuin edellisenä vuonna. Palkkaturvapääätöksen saaneita työntantajia oli 2 620. Edellisenä vuonna vastaava luku oli 2 590. Toimialoit-tain palkkaturvaa maksettiin eniten rakennusalan työntekijöille, 6,1 miljoonaa euroa. Seuraavaksi suurimmat toimialat olivat metalliteollisuus 3 miljoonalla eurolla sekä muu liike-elämää palveleva toiminta ja kauppa kumpikin noin 2 miljoonalla eurolla. Palkkaturvahakemuksien keskimääräinen käsittelyaika oli 63 päivää, mikä oli sama kuin edellisenä vuonna.

Kouvolan työvoimatoimistossa toimiva Pientyöntantajien palvelukeskus neuvoo ja auttaa kotitalouksia ja yrityksiä työsuhteeseen liittyvissä asioissa. Toiminta on valtakunnallista. Maksullista puhelinneuvontaa annettiin toimintavuoden aikana yhteensä 8 090 minuuttia.

Euroopan unioni ja muu kansainvälinen toiminta

Pääpaino kansainvälisten asioiden hoidossa on Euroopan unionin toiminnassa. Toisena keskeisenä osa-alueena on Kansainvälinen työjärjestö (ILO), jonka asioiden kansallisesta yhteensovittamisesta työministeriö vastaa. Muu keskeinen kansainvälinen toiminta liittyy Pohjoismaiden ministerineuvoston, Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD) ja Euroopan neuvoston (EN) asioihin.

Työministeriö osallistui EU:hun vuonna 2004 liittyvien uusien jäsenvaltioiden liittymissopimuksen hyväksymistä koskevan hallituksen esityksen laadintaan. Ministeriössä valmisteltiin vuoden 2003 aikana yhdessä muiden ministeriöiden ja työmarkkinajärjestöjen kanssa myös hallituksen esitystä työntekijöiden vapaata liikkuvuutta koskevan siirtymäajan käyttöön otosta Suomessa. Lisäksi työministeriö osallistui valtioneuvoston kanslian johdolla tapahtuvaan Suomen kantojen valmisteluun vuonna 2003 käynnistyneessä hallitusten välisessä konferenssissa, jossa pyritään laatimaan EU:lle perustuslaillinen sopimus.

Vuoden 2003 aikana hyväksyttiin neuvoston direktiivi (2003/72/EY) eurooppaosuuskunnan sääntöjen täydentämisestä henkilöstöedustuksen osalta täydentämään eurooppaosuuskunnan säännöistä samanaikaisesti annettua asetusta. Myös turvapaikanhakijoiden vastaanotto jäsenvaltioissa koskevista vähimmäisvaatimuksista hyväksyttiin neuvoston direktiivi (2003/9/EY).

Suomen hallitus järjesti yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa Pohjoisen ulottuvuuden työmarkkinaforumin 11.2.2003 Helsingissä. Forumin keskeisiä aiheita olivat työvoiman vapaa liikkuvuus Euroopan unionissa, unionin ulkopuolelta tuleva maahanmuutto ja ikääntymisestä johtuva työvoiman niukkuus, sosiaalisen vuoropuhelun tulevaisuus, sosiaalipartnereiden rooli työelämän kehittämisessä ja työmarkkinat Itämeren alueen maissa.

Työministeriössä jatkettiin myös Puolan ja Viron EU:n jäsenyyteen liittyen näiden maiden hallinnon kehittämiseen tähtääviä kumppanuus- eli twinning-hankkeita. Viron hanke koskee sosiaalisen vuoropuhelun kehittämistä ja Puolan hanke Euroopan sosiaalirahaston hallinnon kehittämistä.

ILOn työkonferenssissa hyväksyttiin merenkulkijoiden kansallista henkilöllisyystodistusta koskeva yleissopimus (nro 185), joka korvaa ILOn yleissopimuksen nro 108 vuodelta 1958. Suomi ratifioi ILOn yleissopimuksen nro 184, joka koskee maatalousalan työturvallisuutta ja -terveyttä sekä työturvallisuutta ja työterveyttä koskevaan yleissopimukseen nro 155 liittyvän pöytäkirjan.

Euroopan neuvoston siirtolaisasiain johtokomitea alkoi Helsingissä syyskuussa 2002 pidetyn EN:n siirtolaisministerikonferenssin toimintasuunnitelman pohjalta kehittää yhteistyötä maahanmuutto- ja kauttakulkumaiden kanssa.

Syyskuussa 2003 pidetyn OECD:n työministerikokouksen pääteema oli *Tavoitteena enemmän ja parempia työpaikkoja* (More and Better Jobs). Keskeisenä aiheena oli työmarkkinoilla aliedustettuina olevien ryhmien työllisyysasteen nostaminen. Kokous antoi OECD:lle tehtäväksi uudistaa vuodelta 1994 peräisin olevan työpaikat-strategian toimenpidesuosittelut työmarkkinoiden nykyolosuhteisiin soveltuviksi.

Työministeriö osarahoitti yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa OECD:n tutkimusta, joka analysoi ikääntyvän työvoiman työllistymisen esteitä ja heidän työmarkkina-asemansa parantamiseksi toteutettuja toimintalinjauksia Suomessa.

Pohjoismaiden ministerineuvosto (työministerit) päätti selvittää, millaisin ehdoin henkilö voi liittyä työttömyyskassaan ja erota siitä eri Pohjoismaissa. Lisäksi toteutettiin yhteispohjoismaisia työmarkkinasopimuksia koskeva tarkistustyö sekä selvitettiin kansalaisuusvaatimuksia, joita asetetaan julkisiin virkoihin tai tehtäviin pääsyyllä eri Pohjoismaissa. Myös Pohjoismaiden välisen työnvälityksen tehostamista koskeva työ käynnistyi.

Ministerineuvoston kokouksessa Baltian maiden ja Puolan kanssa korostettiin työvoiman liikkuvuuden edistämisen tärkeyttä sekä hyvin toimivia työmarkkinoita Itämeren alueella. Lisäksi sovittiin maiden välisen yhteistyön jatkamisesta ja vahvistamisesta työmarkkina- ja työympäristöaloilla.

Lähialueiden keskeisiä yhteistyöalueita olivat työhallintojen työmenetelmien ja työvoimapalvelujen kehittäminen, työvoiman koulutus suomalaisyritysten käyttöön sekä naisyrittäjyyttä ja inkerinsuomalaisten aseman parantamista heidän omilla asuinalueillaan koskevat hankkeet.

Baltian maiden kanssa tehdyssä yhteistyössä olivat keskeisiä EU:n jäsenyyteen liittyvät asiat, kuten sosiaalinen vuoropuhelu, työoikeus ja työvoiman liikkuvuus. Lisäksi työministeriö järjesti Virossa Baltian maille EU:n komiteoiden ja työryhmien työtä koskevan koulutuspäivän.

Venäjällä työhallintojen yhteistyökohteina olivat muun muassa julkisen sektorin työllistämiseen sekä työvoiman ennakkointiin ja sen koulutustarpeisiin liittyvät kysymykset sekä työvoiman liikkuvuutta koskeva hanke. Pienyrittäjyyshankkeena jatkui suomalaisten ja pietarilaisten naisyrittäjien yhteistyöohjelma. Kaliningradiin perustettiin naisyrittäjien palvelupiste ja järjestettiin yrittäjäkoulutusta. Lisäksi Kaliningradissa toteutettiin yhteistyössä Liettuan kanssa naisyrittäjien mentorointiohjelma. Yrittäjähankkeita on toteutettu yhteistyössä

kauppa- ja teollisuusministeriön kanssa.

YHTEENVETO TYÖVOIMAPOLIITTISISTA TOIMENPITEISTÄ, HALLINNON TULOSTAVOITTEIDEN TOTEUTUMISESTA JA RESURSSIEN KÄYTÖSTÄ

Tulostavoitteiden toteutuminen ja työvoimapolitiikan vaikuttavuus

Hallinnolle on asetettu talousarvioon perustuvat tulostavoitteet, jotka joiltain osin poikkeavat talousarviossa esitetyistä alustavista tulostavoitteista. Tulostavoitteet on asetettu vuosien 2001–2003 strategian mukaisesti. Oheisessa taulukossa ovat tiedot vuoden 2003 tavoitteista sekä vuosien 2001–2003 toteutumista.

TYÖVOIMAOSASTOILLE ASETETTUJEN TULOSTAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN
(ilmaistu lukumäärinä, ellei toisin mainita)

	2001	2002	2003	Tavoite 2003
Työnvälitykseen ilmoitettujen avointen työpaikkojen täyttöjen määrä	292 682	299 863	307 711	294 750
Avoimille työmarkkinoille sijoittumiseen päättäneet työnhaut	621 458	630 263	649 171	580 000
Työnantajakäyntien määrä ¹	-	24 119	25 785	19 030
Yhdenjaksoisia pitkäaikaistyöttömiä keskimäärin kk:ssa (enintään)	82 652	77 629	72 405	73 050
Työmarkkinatuen aktiivitoimiin osallistuneiden vähimmäisosuus työmarkkinatuella keskimäärin olevista, % ¹		22	26	19 - 29 ²
Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden vaikuttavuus (3 kk toimenpiteen päättymisen jälkeen työttömänä enintään, %)				
- työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen jälkeen, %	43	43	44	39 - 48 ³
- tukityön jälkeen, %	52	52	52	40 - 67 ⁴
Työvoimakoulutuksen oppilaspalautejärjestelmä (OPAL) ⁵				
- vastausprosentti	-	-	81	80 - 85 ⁶
- yleisarvosanan hyvä/erinomainen osuus, %	-	-	70	70 - 73 ⁷

¹ei tulostavoitteena vuonna 2001

²vaihtelee osastoittain; valtakunnallinen tavoite 24 %

³vaihtelee osastoittain; valtakunnallinen tavoite 43 %, toteutuma 44 %

⁴vaihtelee osastoittain; valtakunnallinen tavoite 51 %, toteutuma 52 %

⁵ei tulostavoitteena vuosina 2001 ja 2002

⁶vaihtelee osastoittain; valtakunnallinen tavoite 81 %, toteutuma 81 %

⁷vaihtelee osastoittain; valtakunnallinen tavoite 71 %, toteutuma 70 %

Taulukosta voidaan todeta, että tavoitteet saavutettiin lähes kaikilta osin. Vain työvoimapolitiittisten toimenpiteiden vaikuttavuustavoitteita ei täysin saavutettu; kumpikin tavoite jäi yhden prosenttiyksikön päähän. Keskeinen syy on työvoiman kysynnän riittämättömyys vaikka suunnittelu- ja valintaprosesseja kehittämälläkin voidaan tulosta jonkin verran parantaa.

	2001	2002	2003
Palkkaperusteinen työllistäminen	24 256	22 029	21 518
Yhdistelmätuki	12 557	14 576	16 849
Työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus	21 832	22 580	26 125
Työharjoittelu/työelämävalmennus työmarkkinatuella	8 644	9 086	10 379
Vuorotteluvapaa	6 225	5 187	6 416
Työttömiin kohdistuvat ESR-hankkeet	6 137	5 675	5 372
Työllisyysperusteiset investoinnit ¹	880	900	900
Euroopan aluekehitysrahaston työllisyysperusteiset investoinnit ¹	856	477	400
YHTEENSÄ	81 387	80 510	87 959

¹ arvio

Määrärahojen käyttö sekä taloudellisuus ja tuottavuus

Työministeriön hallinnonalalle osoitettiin talousarviossa 2 203,1 miljoonaa euroa, minkä lisäksi edellisiltä vuosilta siirtyi käytettäväksi 43,6 miljoonaa euroa. Pääluokan suurin menoerä oli edelleen työmarkkinatuki, jota maksettiin 995,5 miljoonaa euroa. Työllistämistuen momenteille 34.06.02, 30 ja 63 budjetoitiin vuonna 2003 yhteensä 279,8 miljoonaa euroa. Näiden momenttien tilinpäätös oli yhteensä 271 miljoonaa euroa ja momenteilla jäi käyttämättä yhteensä 8,8 miljoonaa euroa.

Käyttämättä jääneestä määrärahasta tukityöllistämisen osuus oli noin 6,4, työllisyyspoliittisen projektituen noin 2,2 ja omatoimisuusavustuksen noin 0,2 miljoonaa euroa. Vuonna 2002 määrärahoja jäi käyttämättä tukityöllistämisestä 12,7, työllisyyspoliittisesta projektituesta noin 2,4 ja omatoimisuusavustuksesta noin 0,4 miljoonaa euroa. Käyttöaste oli siten kertomusvuonna selvästi edellisvuotta parempi.

Työvoimakoulutuksen hankintaan oli vuonna 2003 käytettävissä yhteensä 175,6 miljoonaa euroa. Edellisenä vuonna oli käytettävissä yhteensä 159,4 miljoonaa euroa. Ammatillisen koulutuksen osuus hankintamäärärahoista oli 138,1 miljoonaa euroa ja valmentavan työvoimakoulutuksen 37,6 miljoonaa euroa. Koulutusta rahoitettiin lisäksi Euroopan sosiaalirahaston tavoitteiden toteuttamiseen varatuilla määrärahoilla. Opiskelijoiden opintososiaalisiin etuuksiin oli käytettävissä 123 miljoonaa euroa (115,1 miljoonaa euroa vuonna 2002).

Ammatillisen työvoimakoulutuksen hankintahinta vuonna 2003 oli keskimäärin 29,50 euroa/opiskelijatyöpäivä. Ammatillisen työvoimakoulutuksen keskihinta kuitenkin vaihtelee huomattavasti riippuen ammattialasta. Kalleinta on nosturinkuljettajien ja maanrakennuskoneiden kuljettajien koulutus, joiden keskihinta vuonna 2003 oli 70,80 euroa/opiskelijatyöpäivä. Halvinta on kaupan alan koulutus (22,50 euroa/opiskelijatyöpäivä). Valmentavan työvoimakoulutuksen hankintahinta oli 23,50 euroa. Ammatillisen työvoimakoulutuksen opiskelijatyöpäiviä ostettiin 4,6 miljoonaa ja valmentavan työvoimakoulutuksen opiskelijatyöpäiviä 1,8 miljoonaa. Ammatillisen työvoimakoulutuksen määrärahoista jäi käyttämättä runsaat 5,6 miljoonaa euroa ja valmentavan työvoimakoulutuksen määrärahoista runsas miljoona euroa. Näidenkin määrärahojen käyttöaste parani selvästi edellisestä vuodesta.

Työhönsijoittumisen ja ammatinvalinnanohjauksen erityismenoihin oli käytettävissä 8,4 miljoonaa euroa.

Ministeriön toimintamenojen käyttö oli kertomusvuonna 21,3 miljoonaa euroa. Vuodelle 2004 siirtyi 2,5 miljoonaa euroa (11,7 prosenttia määrärahasta), kun vuodelta 2002 vuodelle 2003 siirtyi 2,2 miljoonaa euroa (10 prosenttia määrärahasta). Paikallishallinnon toimintamenoihin käytettiin 118,9 miljoonaa euroa. Paikallishallinnon toimintamomentilta siirtyi 15,7 miljoonaa euroa (12,9 prosenttia määrärahasta) vuodelle 2004, kun edellisenä vuodenvaihteena siirtyneen erän suuruus oli 13,3 miljoonaa euroa (11,3 prosenttia määrärahasta). Pääluokan 34. talousarvion toteutumalaskelma on sivulla 32.

	2001	2002	2003
01. Työhallinto	33	34	55
05. Euroopan rakennerahastojen ohjelmien toteutus	121	176	201
06. Työvoimapolitiikan toimeenpano	1 533	1 689	1 734
07. Pakolais- ja siirtolaisasiat	64	69	77
99. Työministeriön hallinnonalan muut menot	28	30	28
Yhteensä	1 779	1 998	2 095

Luvun 01. osuuden kasvu selittyy arvonlisämenoihin osoitetun määrärahan siirtona VM:n ns. pitkältä momentilta työhallinnon momentille 34.01.19. (käyttö 17,9 miljoonaa euroa).

Taloudellisuus ja tuottavuus

KESKEISTEN SUORITTEIDEN TOIMINTAMENOPOHJAISET YKSIKÖKUSTANNUKSET, EUROA

vuosi 2001 = 100

	2001 100,00	2002 101,03	2003 101,07	Muutos edell. vuodesta, %	
				2002	2003
Työllisyyden hoito/alkaneet sijoitukset	287	336	455	17	36
Työttömyysturva/työvoimapolitiittiset lausunnot	10	11	10	7	-4
Työnvälitys/tehdyt työnantajakäynnit	350	178	134	-49	-25
Työnvälitys/täyttyneet työpaikat	132	146	137	10	-6
Työnvälitys/tehdyt määräaikaishaastattelut ja työnhakusuunnitelmat	33	62	74	88	18
Työnvälitys/ryhmäpalveluna annettu työnhakukoulutus	100	126	199	26	58
AmmatINVALINTA- ja urasuunnittelupalvelut/asiakastyö	217	293	306	35	4
AmmatINVALINTA- ja urasuunnittelupalvelut/ muu verkostoyhteistyö	219	186	169	-15	-10
Koulutus- ja ammattitietopalvelu/henkilökohtaisen neuvonnan tapahtumat	21	24	29	16	19
Palkkaturva/tehdyt päätökset	151	227	174	50	-23
Taloudellisuus euroa/palvelu	122	141	167	15	18

Yllä on esitetty vuosien 2001–2003 yksikkökustannukset soveltaen julkisten menojen hintaindeksiä, jossa palkkojen paino on 60 prosenttia ja tavaroiden ja palvelujen paino 40 prosenttia. Taloudellisuuslukua voidaan tällöin pitää työhallinnon kokonaistuottavuutta kuvaavana lukuna. Tuottavuuden lasku on tulkittavissa palvelujen laatuun panostamisena, jota työnhakijoiden työmarkkinaongelmien vaikeutuminen edellyttää.

Ministeriö on asettanut työryhmät valmistelemaan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden, toiminnan tuloksellisuuden ja henkisten voimavarojen kehittämisen tavoite- ja seurantajärjestelmää sekä sen vaatimaa laskentajärjestelmää. Järjestelmä on tarkoitus ottaa käyttöön siten, että vuodelle 2005 voidaan asettaa sovittavat tavoitteet ja seurata niiden saavuttamista.

TYÖTTÖMIEN MÄÄRÄ JA TYÖVOIMAPOLITIIKAN RESURSSIT VUOSINA 2001–2003

	2001	2002	2003
Työttömät työnhakijat (keskim. kk:ssa)	302 000	294 000	289 000
Työvoimapolitiikan resurssit (ESR ml.), milj. euroa	1 654	1 851	1 935
Työvoimapolitiikan resurssit (ESR ml.) suhteessa työttömien lukumäärään, euroa	5 477	6 296	6 696

RAKENNERAHASTOKAUSI 2000–2006, TAVOITEOHJELMAT 1,2,3 JA EQUAL-YHTEISÖALOITE:
 TYÖHALLINNON PROJEKTIPÄÄTÖKSET, TOIMENPITEEN ALOITTANEET SEKÄ VUONNA 2003 TEHDYT SIDONNAT
 JA SUORITETUT MAKSATUKSET

Ohjelma	Työhallinnon ESR-toimenpiteet vuonna 2003; projektipäätökset (ei sisällä teknisen tuen projekteja)	Työhallinnon ESR-toimenpiteet vuonna 2003; aloittaneet	Työhallinnon ESR-toimenpiteet vuonna 2003 (€); sidonnat ¹	Työhallinnon ESR-toimenpiteet vuonna 2003 (€); maksatukset ¹
Tavoite 1	48	16 054	31 217 000	38 405 000
Tavoite 2	36	11 425	15 529 000	16 078 000
Tavoite 3	119	35 891	71 558 000	69 765 000
Equal	10	9 091	11 594 000	9 684 000
Yhteensä	213	72 461	129 898 000	133 932 000

¹luvut sisältävät teknisen tuen, välittäjäorganisaatiot ja opintososiaaliset etuudet

Talousarvion toteutumalaskelma ja valtuudet

Talousarvion toteutumalaskelma, pääluokka 34., euroa

Talousarviotili	Määräraha tai Varainhoito- vuodelta	tuloarvio Edellisiltä vuosilta	Käytettävissä	Käytetty, kertynyt tai peruttu	Siirretty vuodelle 2004	Vertailu talous- arvioon
34.01.19. Työministeriön hallinnonalan alv-menot (A)	26 000 000	0	26 000 000	17 870 356	0	8 129 644
34.01.21. Työministeriön toimintamenot (smr 2 v)						
bruttomenot	22 694 700					
- bruttotulot	-1 112 700					
= nettomenot	21 582 000	2 224 623	23 806 623	21 282 016	2 524 607	
34.01.22. Työvoimaopiston toimintamenot (smr 2 v)						
bruttomenot	819 900					
- bruttotulot	-68 100					
= nettomenot	751 000	180 466	931 466	636 870	294 596	
34.01.23. Työelämäohjelmien toteuttaminen (smr 3 v)	0	13 130 231	13 130 231	10 398 939	2 731 292	
34.01.23. Työelämäohjelmien toteuttaminen ja työpoliittinen tutkimus (smr 3 v)	10 500 000	0	10 500 000	3 718 819	6 781 181	
34.01.67. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksuosuudet (A)	1 530 000	0	1 530 000	1 396 937		133 063
34.05.61. Euroopan sosiaalirahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin (A)	134 725 000	0	134 725 000	121 867 434		12 857 566
34.05.62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitus- osuus työministeriön osalta (A)	87 526 000	0	87 526 000	78 574 944		8 951 056
34.06.02. Palkkaperusteinen työllistämistuki valtion- hallinnolle (A)	47 400 000	0	47 400 000	54 529 100		-7 129 100
34.06.21. Työvoima-asiain paikallishallinnon toiminta- menot (smr 2 v)						
bruttomenot	129 707 000					
- bruttotulot	-8 487 000					
= nettomenot	121 220 000	13 297 304	134 517 304	118 860 413	15 656 891	
34.06.22. Valtion rahoitus kuntien, Kelan ja työ- hallinnon yhteisiin palveluihin (smr 2 v)	8 000 000	4 266 903	12 266 903	4 851 491	7 415 412	
34.06.25. Työvoimapalvelujen erityismenot (A)	13 017 000	0	13 017 000	10 556 221		2 460 779
34.06.27. Valmentavan työvoimakoulutuksen ja työvoimapalvelujen hankinta (A)	53 220 000	0	53 220 000	48 750 263		4 469 737
34.06.29. Työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen ostopalvelut (A)	141 450 000	0	141 450 000	135 266 614		6 183 386
34.06.30. Palkkaperusteinen työllistämistuki kunnille ja kuntayhtymille (A)	79 227 000	0	79 227 000	77 590 417		1 636 583
34.06.31. Valtion korvaus kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä (A)	4 375 000	0	4 375 000	2 714 503		1 660 497
34.06.50. Työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen osallistuvien opintososiaaliset edut (A)	123 030 000	0	123 030 000	118 094 439		4 935 561
34.06.52. Työmarkkinatuki (A)	1 034 000 000	0	1 034 000 000	995 478 373		38 521 627
34.06.63. Valtionapu työttömyyden lieventämiseen (A)	153 189 000	0	153 189 000	138 988 216		14 200 784
34.06.64. Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin (A)	12 500 000	0	12 500 000	7 714 763		4 785 237
34.06.64. Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin (smr 3 v)	0	7 661 954	7 661 954	7 661 954	0	
34.06.65. Liikkuvuusavustus (A)	2 523 000	0	2 523 000	1 814 549		708 451
34.06.77. Sijoitusmenot työllisyyden turvaamiseksi (A)	16 410 000	0	16 410 000	8 030 534		8 379 466
34.06.77. Sijoitusmenot työllisyyden turvaamiseksi (smr 3 v)	0	2 793 491	2 793 491	2 793 491		
34.07.21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vas- taanottotoiminta valtion osalta (A)	8 305 000	0	8 305 000	7 513 142		791 858
34.07.30. Valtion korvaus kunnille eräiden Suomeen muuttavien henkilöiden toimeentulotuen sekä heille annetun sos.- ja terv.huollon erityis- kustannuksiin (A)	10 300 000	0	10 300 000	8 213 995		2 086 005
34.07.31. Syrjinnän vastainen toiminta (smr 3 v)	100 000	66 800	166 800	136 800	30 000	
34.07.63. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (A)	58 505 000	0	58 505 000	61 193 214		-2 688 214
34.07.74. Kiinteistöjen muutostyöt säilöönottoyksikön erityistarpeisiin (smr 2 v)	5 000 000	0	5 000 000	17 091	4 982 909	
34.99.23. Siviilipalvelus (A)	3 818 000	0	3 818 000	3 683 760		134 240
34.99.50. Palkkaturva (A)	24 000 000		24 000 000	23 707 847		292 153
34.99.51. Eräät merimiespalvelut (A)	854 000		854 000	851 825		2 175
Pääluokka 34. yhteensä	2 203 057 000	43 621 772	2 246 678 772	2 094 759 330	40 416 888	111 502 554

¹ ristiinkäyttöoikeus momenttien 34.06.02, 34.06.30 ja 34.06.63 välillä

² arviomäärärahan ylityslupa saatu

Talousarvion toteutumalaskelma, tulot, euroa

Talousarviotili		Määräraha tai tuloarvio varainhoitovuodelta	Käytetty, kertynyt tai peruttu	Vertailu talousarvioon
12.34.40.	Euroopan sosiaalirahastosta saatavat tulot	175 793 000	170 572 830	5 220 170
12.34.70.	Palkkaturvamaksujen palautukset	23 328 000	23 653 196	-325 196
12.34.99.	Työministeriön hallinnonalan muut tulot	2 121 000	2 183 337	-62 337
Yhteensä		201 242 000	196 409 363	4 832 637

Valtuuksien käyttö

pääluokka 34. (1 000 euroa)

Momentin numero	Momentin nimi	Valtuuden numero	Käytettävissä	Määrä	Käytetty	Jäljellä	Valtuuden käytöstä aiheutuvat menot (1000 euroa)						Yht.
							Aik. vuosina	Vuonna 2003	Vuonna 2004	Vuonna 2005	Vuonna 2006	Myöh. vuosina	
34.06.00	Työvoimapolitiikan toimeenpano	0060402	E	11 773	9 728		7 459	494	216	0	0	0	8 169
34.06.29	Ammatillisen työvoimakoulutuksen hankinta	0060404	E	41 542	32 672		30 984	43	0	0	0	0	31 027
34.05.61	Euroopan sosiaalirahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin	0060406	E	113 757	86 289		78 698	5 571	2 019	0	0	0	86 289
34.05.62	EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus työministeriön osalta	0060407	E	77 294	53 893		46 590	3 167	2 935	0	0	0	52 692
34.06.00	Työvoimapolitiikan toimeenpano	0160402	E	8 409	6 168		4 000	1 397	46	0	0	369	5 811
34.06.29	Ammatillisen työvoimakoulutuksen hankinta	0160404	E	38 179	32 810		30 840	653	228	0	0	0	31 720
34.05.61	Euroopan sosiaalirahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin	0160406	E	154 198	106 121		60 635	26 920	13 001	0	0	0	100 556
34.05.62	EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus työministeriön osalta	0160407	E	111 960	63 588		36 728	13 689	5 937	0	0	130	56 484
34.06.00	Työvoimapolitiikan toimeenpano	0260400	E	31 106	22 214		9 678	7 102	3 975	103	0	4	20 863
34.06.29	Ammatillisen työvoimakoulutuksen hankinta	0260404	E	51 200	50 079		0	45 720	3 375	0	0	0	49 095
34.06.25	Työvoimapalvelujen erityismenot	0260405	E	117	62		0	60	2	0	0	0	62
34.05.61	Euroopan sosiaalirahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin	0260406	E	187 487	122 822		33 606	49 848	39 162	0	0	0	122 617
34.05.62	EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus työministeriön osalta	0260407	E	141 259	78 253		28 992	27 771	19 436	0	8	302	76 510
34.06.27	Valmentavan työvoimakoulutuksen ja työvoimapalvelujen hankinta	0260408	E	7 600	7 510		0	7 397	10	0	0	0	7 407
34.06.27	Valmentavan työvoimakoulutuksen ja työvoimapalvelujen hankinta	0260409	E	840	16		0	16	0	0	0	0	16
34.06.00	Työvoimapolitiikan toimeenpano	0360400	K	45 884	30 342	15 542	0	6 038	14 818	6 638	801	845	29 140
34.06.29	Ammatillisen työvoimakoulutuksen hankinta	0360404	K	57 000	49 204	7 796	0	0	46 273	2 687	243	0	49 204
34.06.25	Työvoimapalvelujen erityismenot	0360405	K	117	67	50	0	0	67	0	0	0	67
34.05.61	Euroopan sosiaalirahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin	0360406	K	184 138	128 622	55 516	0	39 388	62 527	26 707	0	0	128 622
34.05.62	EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus työministeriön osalta	0360407	K	143 111	84 099	59 012	5	33 866	45 573	5 958	572	485	86 459
34.06.27	Valmentavan työvoimakoulutuksen ja työvoimapalvelujen hankinta	0360408	K	13 700	7 779	5 921	0	0	7 776	3	0	0	7 779
34.06.27	Valmentavan työvoimakoulutuksen ja työvoimapalvelujen hankinta	0360409	K	840	12	828	0	0	12	0	0	0	12
Yhteensä				444 790	300 124	144 666	368 216	269 140	267 387	42 095	1 624	2 135	950 598

Yhteensä-rivillä valtuuden määrä, käytetty ja jäljellä -summissa on mukana vain käytettävissä olevien valtuuksien tiedot. Valtuuksien käytöstä aiheutuvissa menoissa on sen sijaan kaikkien valtuuksien menot.

Hallinnonalan kustannusvastaavuuslaskelma

	2003	2002	2001
TUOTOT			
maksullisen toiminnan myyntituotot	9 107 414	8 596 551	7 869 864
maksullisen toiminnan muut tuotot	53 689	38 873	139 290
= maksullisen toiminnan tuotot yhteensä (1)	9 161 103	8 635 424	8 009 154
KUSTANNUKSET			
maksullisen toiminnan erilliskustannukset			
- aineet, tarvikkeet ja tavarat	143 510	165 010	111 367
- henkilöstökustannukset	7 174 120	6 357 502	6 081 987
- vuokrat	237 731	155 239	105 641
- palvelujen ostot	480 732	602 291	390 800
- muut erilliskustannukset	165 325	223 302	223 622
= erilliskustannukset yhteensä (2)	8 201 418	7 503 344	6 913 417
KÄYTTÖJÄÄMÄ (3 = 1 - 2)	959 685	1 132 080	1 095 737
maksullisen toiminnan osuus yhteiskustannuksista			
- tukitoimintojen kustannukset	209 700	234 836	225 691
- poistot	22 673	21 214	13 059
- korot	2 450	2 628	1 697
- muut yhteiskustannukset	86 620	99 305	96 273
= osuus yhteiskustannuksista yhteensä (4)	321 443	357 983	336 719
= kokonaiskustannukset yhteensä (5 = 2 + 4)	8 522 861	7 861 327	7 250 136
YLIJÄÄMÄ (+) / ALIJÄÄMÄ (-) (6 = 1 - 5)	638 242	774 097	759 018
KUSTANNUSVASTAAVUUS %	107	110	110

34

Työhallinnon maksullisen toiminnan tuotot olivat kertomusvuonna yhteensä 9,2 miljoonaa euroa (8,6 miljoonaa euroa vuonna 2002 ja 8 miljoonaa euroa vuonna 2001). Näistä pääosa oli maksullisten erityispalveluiden tuottoja. HenkilöstöRatkaisujen tuottoja kertyi yhteensä 1,6 miljoonaa euroa ja Henkilöstövuokrauksen tuottoja yhteensä 6,8 miljoonaa euroa.

HenkilöstöRatkaisut -palveluja tarjottiin yhteensä 24 työvoimatoimistossa ja 11 partneritoimistossa. Näitä palveluita käytti yhteensä 750 työnantajaa ja toimeksi-

antoja oli noin 900. Kuudessa työvoimatoimistossa toimivan Henkilöstövuokrauksen palveluja käytti kertomusvuonna 500 yritystä ja sen kautta vuokrattiin yhteensä 1 300 työntekijää, joista vakituiseen työhön sijoittui noin 150 henkilöä.

Koko pääluokan kustannusvastaavuus oli kertomusvuonna 107 prosenttia. TE-keskustasolla tarkasteltaessa kustannusvastaavuus jäi saavuttamatta neljän keskuksen kohdalla.

Sisäinen valvonta on ensisijaisesti johdon ohjausväline ja tärkeä osa viraston johtamisen strategiaa. Sisäisen valvonnan lähtökohtana on, että kunkin toimintayksikön vetäjän on vastuualueensa tehtävien järjestelyissä ja valvonnassa otettava huomioon sisäisen valvonnan näkökohdat sekä huolehdittava yksikkönsä valvonnan kannalta tarpeellisten tarkistusten suorittamisesta.

Työministeriön sisäinen valvonta on organisoitu toimintojen yleiseen järjestelyyn kiinteästi kytkeytyvänä valvontana, joka kattaa talouden ja toiminnan valvonnan kokonaisuuden. Toimintarutiineihin sisältyy jatkuvaa toimintojen ja varojen käytön valvontaa, jonka tavoitteena on virheiden ja väärinkäytösten ehkäisy, kirjanpidon ja muiden informaatiojärjestelmien luotettavuuden varmistaminen ja tuloksellisuuden edistäminen. Työministeriöllä on käytössä www-pohjainen Markka-niminen määrärahasurantajärjestelmä, josta ministeriön yksiköt ja työvoima- ja elinkeinokeskukset saavat ajantasaista tietoa määrärahojensa käytöstä. Sen lisäksi ministeriön henkilökunta on saanut koulutusta ja perehtynyt aktiivisesti valtiokonttorin ylläpitämään Netra-raportointijärjestelmään, joka tarjoaa muun muassa suunnittelun ja seurannan sekä talousraportoinnin tietoja hallinnon ja myös kansalaisten käyttöön.

Oy Auditor Ab arvioi ministeriön toimeksiannosta hallinnon sisäisen valvonnan järjestämisen asianmukaisuutta. Arviointi perustui johtotehtävissä oleville suunnattuun kirjalliseen kyselyyn ja sitä täydentäviin haastatteluihin. Kyselyn tulosten perusteella Oy Auditor Ab esitti joukon suosituksia ohjauksen ja sisäisen valvonnan kehittämiseksi sekä toiminnan ja talouden riskien arvioimiseksi. Suosituksista keskeisimpinä voidaan mainita tulosprisman mukaisen tilivelvollisuuden edistäminen, hyvän hallintotavan noudattaminen, taloussäännön tarkistaminen vastaamaan uuden lainsäädännön vaatimuksia sekä ehdotus sisäisen valvonnan yleisohjeen antamisesta.

Sisäinen tarkastus

Sisäinen tarkastus toimii ministeriön johdon apuna ja selvittää sisäisen valvonnan asianmukaisuutta ja riittävyttä. Lisäksi se vastaa sekä työhallinnon kansallisen valvontatarkastuksen että ESR-rahastotoiminnan tarkastuksen suunnittelusta ja ohjauksesta. Koordinatiivastuuseen kuuluu Suomessa tapahtuva Euroopan sosiaalirahaston varojen tarkastustoiminta. Yhteistyö Euroopan komission tarkastajien ja varoja käyttävien muiden ministeriöiden (OPM, KTM, SM, STM) tarkastajien kanssa on jatkuvaa.

Työministeriön vuosittaiseen sisäisen tarkastuksen tarkastussuunnitelmaan kuuluu TE-keskusten ja työvoimatoimistojen sekä EU:n rakennerahastovarojen hallinnon ja projektitarkastusten lisäksi myös Euroopan pakolaisrahastovarojen ja työhallinnon käyttämien Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) varojen tarkastus. Tarkastus- ja asiantuntijatoiminnan avulla sisäinen tarkastus pyrkii ehkäisemään virheitä ja väärinkäytöksiä sekä parantamaan hallinnon toimivuutta. Tarkastus suunnittelee ja ohjaa ESR-varojen tarkastusta sekä seuraa systemaattisesti mihin toimenpiteisiin tarkastuksissa tehtyjen havaintojen pohjalta on ryhdytty. Sisäinen tarkastus toimii kansliapäällikön sijaisena toimivan johtajan alaisuudessa ja tiimissä on kaksi ylitarkastajaa sisäisen tarkastuksen tehtävissä.

Työministeriö hankkii tarkastuspalveluja auktorisoidulta tilintarkastusyhteisöltä, Oy Auditor Ab:ltä. Vuoden 2003 tarkastukseen hankittiin yhteensä runsaat 850 tarkastustyöpäivää. Vuonna 2002 määrä oli lähes 890.

Tarkastussuunnitelman mukaisesti tarkastettiin työministeriön strategian mukaisten tulostavoitteiden toteutumista, työvoimapolitiikan ja palveluprosessien toimivuutta ja muodostettiin yleiskuva työvoimaosastojen ohjausotteesta ja toimintoihin ja valvontaan liittyvistä riskeistä. Seitsemän TE-keskuksen työvoimaosaston ohjaus- ja valvontajärjestelmät tarkastettiin. Lisäksi kahdessa työvoimaosastossa tarkastettiin työvoimapolitiittisen koulutuksen hankintoja ja yhden vastaanottokeskuksen toiminta. Työvoimaosastojen tarkastuksessa painopiste oli osaston ohjaus- ja valvontajärjestelmissä sekä työvoimatoimistojen ohjauksessa. Investointitukia tarkastettiin EAKR-projektien yhteydessä. Maahanmuutto- ja pakolaisasioiden tarkastus kuului myös ohjelmaan.

Työvoimatoimistoja tarkastettiin 14, mikä on aikaisempia vuosia vähemmän. Tarkastus kohdistui koulutushan-

kintoihin, sisäiseen valvontaan, työnhakijan palveluprosessiin, palvelutarvearvioihin ja työnhakusuunnitelmiin sekä starttirahapäätöksiin ja työllistämis- ja yhdistelmä-tukiin. Tarkastus toteutettiin yhtenäisen toimistotarkastusmanuaalin mukaan.

Työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen hankintaa tarkastettiin kahden TE-keskuksen alueella. Euroopan aluekehitysrahaston osarahoittamia projekteja tarkastettiin kuusi ja yhdessä työvoimaosastossa lisäksi EAKR -hallinto- ja valvontajärjestelmä. Edelleen tarkastettiin kaksi Euroopan pakolaisrahaston osarahoittamaa projektia.

Työhallinnon rahoittamia ESR-projekteja tarkastettiin vuonna 2003 yhteensä 40. Lisäksi tehtiin uuden ohjelmakauden 2000–2006 sosiaalirahastovarojen hallinto- ja valvontajärjestelmän tarkastukset kuudessa TE-keskuksen työvoimaosastossa. Kansaneläkelaitoksen sekä työttömyyskassojen työttömille ja työvoimakoulutuksessa oleville henkilöille maksamien sosiaalitukien jäljitysketjua tarkastettiin kuudessa ESR-projektissa. Vuoden lopussa käynnistyi työministeriön valvonnan analysointi ja kehittäminen Oy Auditor Ab:n tekemän kyselyn pohjalta.

ESR-varojen käytön valvonnasta järjestettiin kaksi seminaaria, joihin kumpaankin osallistui yhteensä 180 henkilöä kaikilta rahastovaroja käyttäviltä hallinnonaloilta.

Euroopan komission yhteydessä toimivalle Euroopan petostentorjuntavirastolle (OLAF) ilmoitettiin 17 ESR-varojen käytössä ilmennyt epä säännönmukaisuutta.

Tarkastustulosten mukaan keskeisimmät ongelmat liittyivät kilpailuttamattomiin hankintoihin ja rahasto- toimintaan.

Työvoimaopiston toiminta

Työvoimaopisto on työministeriön alainen yksikkö, jonka tehtävä on suunnitella ja järjestää työhallinnon henkilöstökoulutusta yhteistyössä työministeriön kanssa. Se toimii työhallinnon keskitetyn koulutuksen kurssipaikkana.

Kertomusvuonna kertyi oppilaspäiviä maksullinen ja paikallishallinnon tukitoiminta mukaan lukien kaikkiaan runsaat 700. Työvoimaneuvojen PD-koulutuksen oppilaspäivät ovat mukana luvussa. Tavoitteeseen (8 200) ei aivan ylletty. Opistolla järjestetyn kurssimuotoisen koulutuksen oppilaspäiviä oli 5 560. Opiston ulkopuolella tuotettua koulutusta ja konsultointia kertyi 790 oppilaspäivää. Maksullisesta palvelusta oppilaspäiviä syntyi 1 360, joten tavoite toteutui 94-prosenttisesti.

Työvoimaopiston nettomäärärahat vuoden 2003 talousarviossa olivat 0,75 miljoonaa euroa. Käyttöaste seurantavuonna oli 84 prosenttia, mikä onkin linjassa tavoiteltujen oppilaspäivien määrässä.

Työvoimaopiston kustannusrakenne vuosina 2001–2003, euroa

	2001	2002	2003
Budjetin määräraha	735 654	744 000	819 100
Säästöt aiemmilta vuosilta	110 981	123 892	180 466
Käytettävissä yhteensä	845 635	867 892	999 566
Palkat ja palkkiot yhteensä	354 161	353 678	337 783
Aineet ja tarvikkeet	58 366	56 974	45 109
Vuokrat	177 033	183 438	186 269
Ravitsemuspalvelut	87 732	96 331	85 003
Puhtaanapito- ja pesulapalvelut	35 763	38 502	36 002
Muut ostopalvelut	45 955	67 223	57 656
Muut kulut	40 331	37 824	29 731
Yhteensä (brutto)	799 341	833 970	777 553
Maksullisen toiminnan tulot	76 332	105 459	116 681
Kelan palautukset	269	582	24 065
Nettomenot	722 740	727 929	636 807

Talousarviotili	Määräraha tai tuloarvio		Käytettävissä	Käytetty, kertynyt tai peruttu	Siirretty vuodelle 2004	Vertailu talousarvioon
	Varainhoito- vuodelta	Edellisiltä vuosilta				
24.50.66. Yhteistyö Keski- ja Itä-Euroopan, Venäjän ja muiden IVY-maiden kanssa (smr 3 v)	130 000	167 239	297 239	167 625	129 613	
26.98.61. Euroopan aluekehitysrahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin (A)	10 531 141		10 531 141	28 471		10 502 670
28.01.19. Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (A)	1 015		1 015	1 015		
28.80.24. VEL-perusteinen ja varhaiskuntoutustoiminta (smr 2 v)	17 658	3 403	21 061	20 208	853	
28.81.01. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkaukset (A)	55 900		55 900	55 872		28
28.81.24. Kehitysyhteistyöstä ja lähialueyhteistyöstä aiheutuvat arvonlisäveromenot (A)	5 373		5 373	5 373		
34.01.19. Työministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (A)	3 653 320		3 653 320	3 653 320		
34.01.21. Työministeriön toimintamenot (smr 2 v)						
bruttomenot	22 694 700					
- bruttotulot	-1 112 700					
= nettomenot	21 582 000	2 224 623	23 806 623	21 282 016	2 524 607	
34.01.22. Työvoimaopiston toimintamenot (smr 2 v)						
bruttomenot	819 100					
- bruttotulot	-68 100					
= nettomenot	751 000	180 466	931 466	636 870	294 596	
34.01.23. Työelämäohjelmien toteuttaminen (smr 3 v)	10 500 000	13 130 232	23 630 232	14 117 759	9 512 473	
34.01.67. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksuosuudet (A)	1 530 000		1 530 000	1 396 937		133 063
34.05.61. Euroopan sosiaalirahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin (A)	18 210 127		18 210 127	15 284 813		2 925 314
34.05.62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus työministeriön osalta (A)	28 628 585		28 628 585	19 677 529		8 951 056
34.06.02. Palkkaperusteinen työllistämistuki valtionhallinnolle (A)	72 939		72 939	72 939		
34.06.21. Työvoima-asiain paikallishallinnon toimintamenot (smr 2 v)						
bruttomenot	8 484 996					
- bruttotulot	0					
= nettomenot	8 484 996	1 318 933	9 803 929	5 826 921	3 977 008	
34.06.22. Valtion rahoitus kuntien, Kelan ja työhallinnon yhteisiin palveluihin (smr 2 v)	103 000	103 487	206 487	103 726	102 761	
34.06.25. Työvoimapalvelujen erityismenot (A)	316 475		316 475	316 475		
34.06.27. Valmentavan työvoimakoulutuksen ja työvoimapalvelujen hankinta (A)	6 125		6 125	6 125		
34.06.29. Ammatillisen työvoimakoulutuksen hankinta (A)	372 500		372 500	191 952		180 548
34.06.50. Työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen osallistuvien opintososiaaliset edut (A)	122 523 000		122 523 000	117 708 026		4 814 974
34.06.52. Työmarkkinatuki (A)	1 034 000 000		1 034 000 000	995 478 373		38 521 627
34.06.63. Valtionapu työttömyyden lieventämiseen (A)	34 000		34 000	19 892		14 108
34.06.64. Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin (A)	5 391 887		5 391 887	270 276		5 121 611
34.06.64. Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin (smr 3 v)	0	28	28	28		
34.06.65. Liikkuvuusavustus (A)	919 094		919 094			919 094
34.06.77. Sijoitusmenot työllisyyden turvaamiseksi (A)	8 379 466		8 379 466			8 379 466
34.06.77. Sijoitusmenot työllisyyden turvaamiseksi (smr 3 v)	0	217 803	217 803	217 803		
34.07.21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottotoiminta valtion osalta (A)	2 764 000		2 764 000	2 127 242		636 758
34.07.30. Valtion korvaus kunnille eräiden Suomeen muuttavien henkilöiden toimeentulotuen sekä heille annetun sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannuksiin (A)	810 000		810 000			810 000
34.07.31. Syrjinnän vastainen toiminta (smr 3 v)	100 000	66 800	166 800	136 800	30 000	
34.99.23. Siviilipalvelus (A)	3 818 000		3 818 000	3 683 760		134 240
34.99.50. Palkkaturva (A)	24 000 000		24 000 000	13 213		23 986 787
34.99.51. Eräät merimiespalvelut (A)	854 000		854 000	851 825		2 175
Menot yhteensä	1 308 545 601	17 413 014	1 325 958 615	1 203 353 184	16 571 912	106 033 519

Työministeriötiliviraston (455) talousarvion toteutumalaskelma, tulot, euroa

Talousarviotili		Kertynyt
11.04.01.	Arvonlisävero	19 638
12.34.40.	Euroopan sosiaalirahastosta saatavat tulot	170 572 830
12.34.70.	Palkkaturvamaksujen palautukset	19 366 160
12.34.99.	Työministeriön hallinnonalan muut tulot	209 986
12.39.04	Menorästien ja siirrettyjen määrärahojen peruutukset	5 252 752
12.39.10.	Muut sekalaiset tulot	17 034
15.01.04.	Muiden lainojen lyhennykset	424
Yhteensä		195 438 824

	1.1.2003 - 31.12.2003		1.1.2002 - 31.12.2002	
TOIMINNAN TUOTOT				
Maksullisen toiminnan tuotot	136 294,37		229 581,17	
Vuokrat ja käyttökorvaukset	7 074,14		4 324,58	
Muut toiminnan tuotot	2 010 351,32	2 153 719,83	774 900,76	1 008 806,51
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	-1 098 485,72		-1 102 862,10	
Varastojen lisäys tai vähenn.	0,00		0,00	
Henkilöstökulut	-17 027 100,25		-16 500 205,10	
Vuokrat	-3 547 439,96		-3 141 858,25	
Palvelujen ostot	-19 573 440,85		-20 203 605,88	
Muut kulut	-1 750 993,72		-1 708 953,67	
Valmistus omaan käyttöön	349 699,72		489 993,03	
Poistot	-2 305 219,17		-2 439 782,75	
Sisäiset kulut	-127 909,49	-45 080 889,44	-269 297,31	-44 876 572,03
JÄÄMÄ I		-42 927 169,61		-43 867 765,52
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot	9 984,47		7 265,05	
Rahoituskulut	-2 786,08	7 198,39	-62 004,31	-54 739,26
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT				
Satunnaiset tuotot	793,24		60 331,68	
Satunnaiset kulut	-143 325,36	-142 532,12	-20 971,63	39 360,05
JÄÄMÄ II		-43 062 503,34		-43 883 144,73
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Siirtotalouden tuotot				
Siirtotal. tuotot EU:lta	171 071 447,87		77 688 971,37	
Muut siirtotal.tuotot ulkomaille	4 016,96	171 075 464,83	20 137,51	77 709 108,88
Siirtotalouden kulut				
Siirtotal. kulut kunnille	-136 800,00		-33 200,00	
Siirtotal. kulut sos.turv.rah.	-1 143 841 040,98		-1 130 975 097,49	
Siirtotal. kulut elinkeinoeläm.	-522 041,39		-307 578,47	
Siirtotal. kulut voit.tav.yht	-1 458 468,63		-1 518 710,60	
Siirtotal. kulut kotitalouks.	-4 494 137,37		-4 707 922,14	
Siirtotal. kulut EU:lta	0,00		0,00	
Muut siirtotal. kulut ulkomaille	-2 111 670,16		-2 732 814,52	
Siirtotalouden kulujen pal.	19 423 674,59	-1 133 140 483,94	41 215 055,22	-1 099 060 268,00
JÄÄMÄ III		-1 005 127 522,45		-1 065 234 303,85
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA				
Perityt arvonnisäverot	73 681,93		20 703,54	
Suoritetut arvonnisäverot	-4 045 286,62	-3 971 604,69	-4 416 751,24	-4 396 047,70
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		-1 009 099 127,14		-1 069 630 351,55

VASTAAVAA	31.12.2003		31.12.2002	
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIOITUKSET				
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET				
Aineettomat oikeudet	1 032 170,45		1 152 426,97	
Muut pitkävaikutteiset menot	3 498 132,90		3 464 221,08	
Ennakkomaksut ja keskener.	0,00	4 530 303,35	0,00	4 616 648,05
AINEELLISET HYÖDYKKEET				
Koneet ja laitteet	1 401 316,82		1 931 836,47	
Kalusteet	38 985,81		56 149,57	
Muut aineelliset hyödykkeet	33 376,17		33 376,17	
Ennakkomaksut ja keskener.	0,00	1 473 678,80	157 300,00	2 178 662,21
KÄYTTÖOMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SIOITUKSET				
Käyttöomaisuusarvopaperit	1 618,60	1 618,60	1 769,97	1 769,97
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SIOITUKSET YHTEENSÄ		6 005 600,75		6 797 080,23
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS				
PITKÄAIKAISET SAAMISET				
Pitkäaikaiset saamiset		187 888,85		188 313,28
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Myyntisaamiset	159 117,52		234 518,69	
Siirtosaamiset	19 351 963,14		21 881 458,84	
Muut lyhytaikaiset saamiset	55 047,77		70 739,53	
Ennakkomaksut	5 177,62	19 571 306,05	2 839,32	22 189 556,38
RAHAT, PANKKISAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT				
Kassatilit	903,50	903,50	2 275,90	2 275,90
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS YHTEENSÄ		19 760 098,40		22 380 145,56
VASTAAVAA YHTEENSÄ		25 765 699,15		29 177 225,79

VASTATTAVAA	31.12.2003		31.12.2002	
OMA PÄÄOMA				
VALTION PÄÄOMA				
Valtion pääoma 1.1.1998	38 362 620,25		38 362 620,25	
Edell. tilik. pääoman muutos	-53 522 980,97		-37 243 522,09	
Pääoman siirrot	-1 006 259 378,26		-1 085 909 810,43	
Tilikauden tuotto-/kulujaämä	<u>1 009 099 127,14</u>	-12 320 611,84	<u>1 069 630 351,55</u>	-15 160 360,72
RAHASTOJEN PÄÄOMAT				
Muut valtion rahastot ja lahjoitetut varat	<u>-3 558,21</u>	-3 558,21	<u>-3 558,21</u>	-3 558,21
VIERAS PÄÄOMA				
LYHYTAIKAINEN				
Saadut ennakot	-53 537,51		-721 934,83	
Ostovelat	-10 285 189,89		-10 728 569,51	
Tilivirastojen väliset tilitykset	-401 000,60		-397 777,72	
Edelleen tilittettävät erät	-308 571,88		-335 847,29	
Siirtovelat	-2 393 229,22		-1 829 177,51	
Muut lyhytaikaiset velat	<u>0,00</u>	-13 441 529,10	<u>0,00</u>	-14 013 306,86
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		<u>-13 441 529,10</u>		<u>-14 013 306,86</u>
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		<u>-25 765 699,15</u>		<u>-29 177 225,79</u>

Työministeriötiliviraston (455) tilinpäätöslaskelmien tarkastelu

Laskelmien tarkastelussa suluissa edellisen vuoden vertailuluku.

Talousarvion toteutumalaskelma (s. 38)

Talousarviotulot olivat 195,4 miljoonaa euroa (120,1 miljoonaa). Näistä suurimmat erät muodostuivat Euroopan sosiaalirahastosta saaduista tuloista 170,6 miljoonaa euroa (77,2 miljoonaa), palkkaturvamaksujen palautuksista 19,4 miljoonaa euroa (41,0 miljoonaa) sekä menorästien ja siirrettyjen määrärahojen peruutuksista 5,3 miljoonaa euroa (1,6 miljoonaa).

Työministeriön vuoden 2003 toimintamenoihin osoitettu määräraha oli yhteensä 21,6 miljoonaa euroa, sen käyttö varainhoitovuonna oli 19,1 miljoonaa euroa ja siirtyvä erä seuraavalle vuodelle 2,5 miljoonaa euroa. Lukuihin 05, 06, 07 ja 99 sisältyvät määrärahat ovat pääasiassa

siirtomenoja, jotka jaetaan muiden tilivirastojen käyttöön ja edelleen jaettavaksi.

Työministeriötiliviraston käytettävissä olevat määrärahat, edellisiltä vuosilta siirtyneet mukaan lukien, olivat varainhoitovuonna yhteensä 1 326 miljoonaa euroa, joista työministeriön pääluokan määrärahoja oli yhteensä 1 315 miljoonaa euroa ja muista pääluokista saatuja varoja yhteensä 10,9 miljoonaa euroa.

Tuotto- ja kululaskelma (s. 40)

Tilikauden tuotto- ja kululaskelma osoittaa 1 009,1 miljoonaa euroa (1 069,6 miljoonaa) kulujaäämää. Kulujaäämä on pienentynyt edellisestä vuodesta 5,7 prosenttia.

Toiminnan tuotot olivat yhteensä 2,2 miljoonaa (1 miljoonaa). Merkittävin muutos oli muissa toiminnan tuotoissa 2 miljoonaa euroa (0,8 miljoonaa), mikä johtuu lähinnä EU:lta saatavista yhteistoiminnan tuotoista, yhteensä 1,4 miljoonaa euroa, sekä yhteistoiminnan tuo-

toista muilta valtion virastoilta (TE-keskukset), yhteensä 0,5 miljoonaa euroa.

Toiminnan kulut olivat 45,1 miljoonaa euroa (44,9 miljoonaa).

Satunnaiset kulut olivat 0,1 miljoonaa euroa (0,02 miljoonaa). Vakuutusyhtiölle maksettiin korvauksia yhteensä 0,1 miljoonaa euroa.

Siirtotalouden tuotot EU:lta olivat 171,1 miljoonaa euroa (77,7 miljoonaa). Lähes 100 miljoonan euron kasvu selittyy sillä, että EU maksoi työministeriön tilille maksupyyntöjen lisäksi vanhan ohjelmakauden 1995–1999 sulkemisesta aiheutuneet loppumaksut.

Tase (s. 41)

Taseen loppusumma oli 25,8 miljoonaa euroa, kun se edellisenä tilikautena oli 29,1 miljoonaa euroa.

Vastaavaa: Aineellisten hyödykkeiden, koneiden ja laitteiden tasearvon lasku 1,4 miljoonaan euroon (1,9 miljoonaa) johtuu vähäisistä uushankinnoista ja toisaalta hallinnan siirroista TE-keskuksille.

Vastattavaa: Valtion pääoma tilikauden lopussa oli 12,3 miljoonaa euroa (15,1 miljoonaa). Ero edelliseen vuoteen selittyy lähinnä edelliseltä tilikaudelta siirtyneellä pääoman muutoksella. Tiliviraston vieras pääoma oli 13,4 miljoonaa euroa (14 miljoonaa).

	2003	2002	2001
TUOTOT			
maksullisen toiminnan myyntituotot	132 962	124 650	78 195
maksullisen toiminnan muut tuotot			306
= maksullisen toiminnan tuotot yhteensä (1)	132 962	124 650	78 502
KUSTANNUKSET			
maksullisen toiminnan erilliskustannukset			
- aineet, tarvikkeet ja tavarat	1 072	212	330
- henkilöstökustannukset	24 589	28 558	21 299
- vuokrat			
- palvelujen ostot	13 701	26 005	12 189
- muut erilliskustannukset	5 790	13 598	6 027
= erilliskustannukset yhteensä (2)	45 152	68 373	39 846
KÄYTTÖJÄÄMÄ (3 = 1 - 2)	87 810	56 277	38 656
maksullisen toiminnan osuus yhteiskustannuksista			
- tukitoimintojen kustannukset	46 215	30 710	30 341
- poistot			
- korot			
- muut yhteiskustannukset			
= osuus yhteiskustannuksista yhteensä (4)	46 215	30 710	30 341
= kokonaiskustannukset yhteensä (5 = 2 + 4)	91 367	99 083	70 187
YLIJÄÄMÄ (+) / ALIJÄÄMÄ (-) (6 = 1 - 5)	41 595	25 567	8 315
KUSTANNUSVASTAAVUUS%	146	126	112

44

Tiliviraston maksullisen toiminnan tuotot olivat kertomusvuonna 132 962 euroa, josta Työvoimaopiston osuus oli 116 681 euroa (88 prosenttia) ja informaatiopalvelutehtävätiimin julkaisumyynti 11 262 euroa (vajaat 8 prosenttia). Työvoimaopiston maksullisen toiminnan kustannukset olivat 89 617 euroa. Opiston maksullisen toiminnan painopiste siirtyi kertomusvuonna koulutuksellisiin toimenpiteisiin, mikä näkyy tuottojen kasvuna. Ministeriön osalta on kustannuksina otettu huomioon

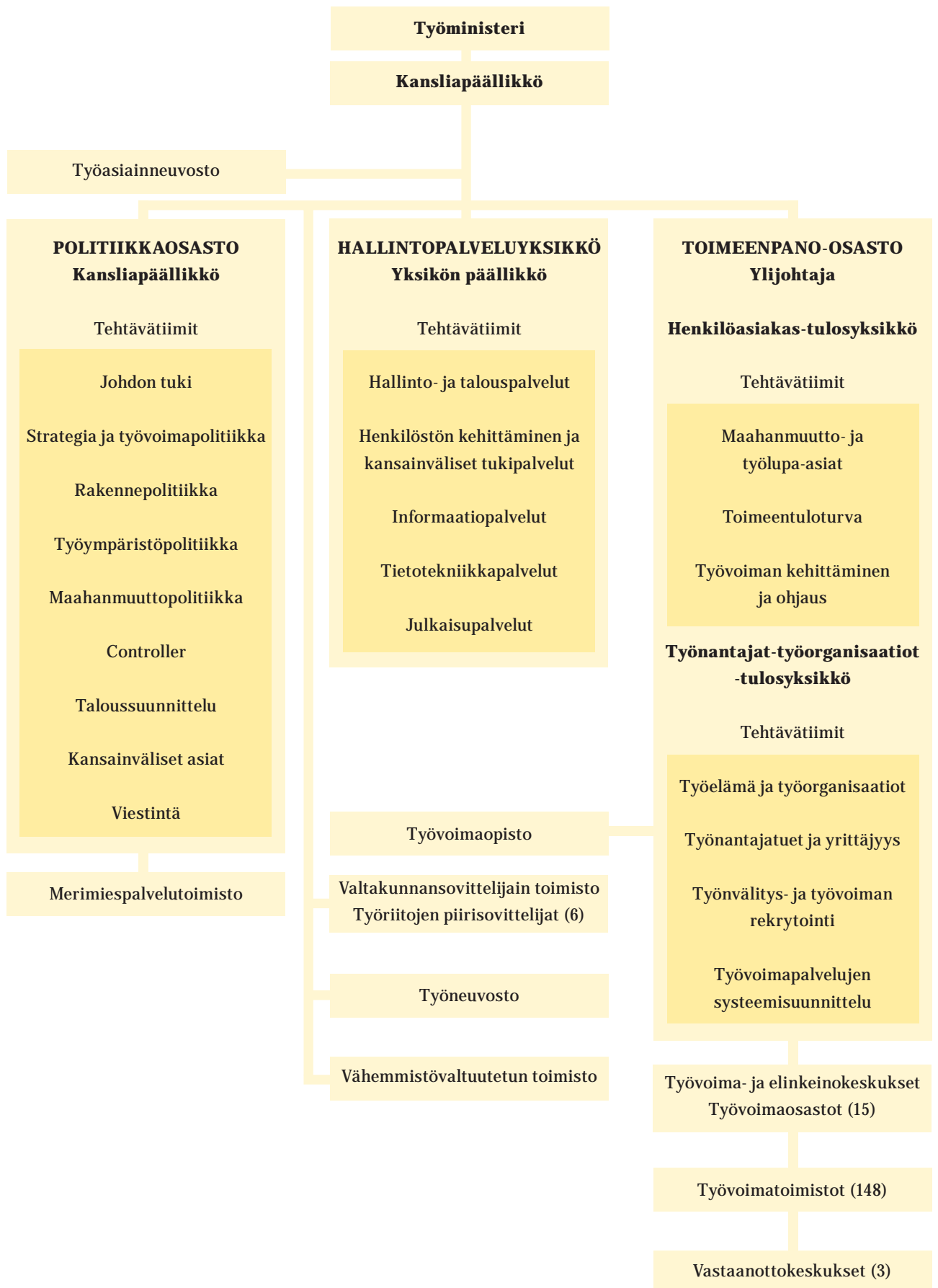
informaatiopalvelutehtävätiimin laskutuksesta vastaavan toimialasihteerin maksullisen toiminnan palkkakuiluina yhteensä 350 euroa sekä hallinto- ja talouspalvelutehtävätiimin myyntireskontran ylläpito- ja laskutuskuiluina yhteensä 1 400 euroa.

Työministeriön julkisoikeudellisista suoritteista saadut tulot olivat kertomusvuonna yhteensä 3 330 euroa (Henkilöstörahastot).

TYÖHALLINNON HENKILÖSTÖ

TYÖHALLINTO YHTEENSÄ		2003	Muutokset %			
			2002-03	2001-02	2000-01	1999-00
HENKILÖSTÖPANOKSET						
Henkilöstön määrä:						
Henkilöstö yhteensä	lkm	3 678	1,4	4,0	-0,3	-10,8
- työministeriö	lkm	340	-3,4	1,7	1,5	1,2
- työvoimatoimistot	lkm	3 256	1,8	4,3	0,0	0,2
- asiakaspalveluhenkilöstö	lkm	2 644	1,4	4,2	0,8	-0,8
- työvoimaopisto	lkm	7	0,0	-12,5	-11,1	0,0
- vastaanottokeskukset	lkm	75	8,7	4,5	-16,5	-6,0
Henkilötyövuodet yhteensä	lkm	3 543	1,2	3,2	-1,7	-10,7
Työllisyysvaroin palkatut yhteensä	lkm	710	10,1	3,0	-0,5	-30,1
Työvoimaosastot	lkm	413	4,3	2,9	-12,7	-18,3
Henkilöstön rakenne:						
Miesten osuus	%	21,0	-0,9	-2,3	-0,9	-3,5
Henkilöstön keski-ikä	vuotta	46,0	1,5	0,9	1,4	2,3
Henkilöstön koulutustaso	indeksi	5,0	0,0	2,0	0,0	2,1
Työajan käyttö:						
Tehty työaika/vuosityöaika	%	77,7	-1,2	-0,6	-0,3	-1,9
Työvoimakustannukset:						
I.Palkkasumma	milj.euroa	90,8	4,9	6,9	4,4	-9,7
II.Tehdyn työajan palkat	milj.euroa	68,9	5,4	6,5	4,2	-11,6
III.Välilliset työvoimakustannukset	milj.euroa	45,4	2,5	7,8	2,8	-6,3
IV.Työvoimakust.yht II+III	milj.euroa	114,3	3,9	7,1	3,7	-9,6
HENKILÖSTÖVOIMAVAROJEN KEHITTÄMINEN						
Henkilöstön motivaatio ja työkuunto:						
Lyhyet 1-3 päivän poissaolotapaukset:						
henkilöstömäärän mukaan	tap/hen	1,9	0,0	0,0	0,0	5,6
Sairauspoissaolopäivät (työpäivinä):						
henkilöstömäärän mukaan	pv/henk	10,3	0,0	12,0	-2,1	16,0
henkilötyövuosien mukaan	pv/htv	10,7	0,0	12,6	0,0	15,9
Lähtövaihtuvuus (uusi työnantaja)						
Poistuma yhteensä	lkm	338	-4,0	18,9	-33,3	44,2
josta eläkkeelle	lkm	26	-38,1	40,0	-9,1	26,9
Poistuma yhteensä	%	9,5	-7,8	18,4	-33,6	59,8
Henkilöstöinvestoinnit:						
Henkilöstökoulutusta saaneet						
koulutuspäiviä/henkilötyövuosi	pv/htv	6,8	9,7	-13,9	-8,9	25,4
koulutuspäiviä/koulutettu	pv/henk	7,3	8,7	-13,0	-9,4	14,9
HENKILÖSTÖN TEHOKKUUS						
Henkilötyövuoden (htv) hinta						
työvoimakust.yhteensä euroa/htv	euroa/htv	32 260	2,6	3,9	5,4	1,3
palkkasumma euroa/htv	euroa/htv	25 633	3,6	3,6	6,2	1,1

Työhallinnon organisaatio 1.10.2003

TYÖMINISTERIÖ

www.mol.fi

Postiosoite:

PL 34

00023 Valtioneuvosto

Käyntiosoite:

Eteläesplanadi 4, 00130 Helsinki

Mikonkatu 4, 00100 Helsinki

Vaihde: (09) 16006

Faksi: (09) 1604 8990

Valtakunnansovittelijain toimisto

Postiosoite: PL 345, 00121 Helsinki

Käyntiosoite: Bulevardi 6A, 00120 Helsinki

Vaihde: (09) 2525 3500

Faksi: (09) 2525 3520

Vähemmistövaltuutetun toimisto

Postiosoite: PL 34, 00023 Valtioneuvosto

Käyntiosoite: Mikonkatu 4, 00100 Helsinki

Vaihde: (09) 16006

Faksi: (09) 1604 7002